1e JAARGANG — Nr 34 ZONDAG 5 JUNI 1932

Rechtskundig Weekblad

REDACTIE : Italiëlei, 99, Antwerpen
Abonnement : 100 fr. per jaar

Vereeniging zonder winstgevend doel

BEHEER : Lange Leemstraat, 99, Antwerpen
Postchecknummer : 3185.22

INHOUD :

Prof. Dr J. P. HAESAERT. — Het sociaal recht, van Georges Gurvitch.

RECHTSPRAAK.

Hof van Beroep Brussel. — 14 Maart 1932. — *Muntwaarde. — Art. 1902 B. W. — Betaalkracht der bankbiljetten.*

Burgerlijke Rechtbank Antwerpen. — 14 April 1932. — *Vereeniging zonder rechtspersoonlijkheid. — Feitelijke gemeenschap. — Verleenen van volmacht aan een lid.*

Rechtbank van Eersten aanleg te Yper. — 24 Februari 1932. — *Oneenigheid tusschen de leden van een maatschappij zonder rechtspersoonlijkheid.*

Boetstraffelijke Rechtbank Hasselt. — 14 Februari 1931. *Schadevergoeding. — Burgerlijke Partij.*

Burgerlijke Rechtbank te Mechelen. — 4 April 1932. — *Gedwongen onteigening. — Dadelijke uitwinning. — Verzet tegen het voorloopig bevel. — Art. 1244 B. W. niet toepasselijk.*

Vredegerecht Antwerpen. — 17 Februari 1932. — *Arbeidsongeval. — Werkman die van een stelling valt in het Scheldewater en verdrinkt. — Toepassing der wet op de arbeidsongevallen.*

Mr Louis VERMEYLEN. — De Rechterlijke macht en de Ongrondwettelijke wet.

NECROLOGIE.
WETGEVING.
BIBLIOGRAPHIE.
BALIELEVEN.
MEDEDEELINGEN.
UIT DE PERS.

Het sociaal recht van Georges Gurvitch(1)

Onbewimpeld gezegd: voor mij is de h. G. Gurvitch de tegenstrever. Van die twee strekkingen welke, volgens Beudant, sedert achttien honderd jaar, in het recht, tegen elkander indruischen: het individualisme en het socialisme, kleef ik, zonder voorbehoud en mits de noodige inachtneming van de eischen des tijds, de eerste aan, — al ben ik bewust dat deze stelling aan den lezer volkomen oud-modisch zal schijnen! M. Gurvitch is een universalist, doch niet juist in den zin van Spann, een integralist, een institutionnalist, — ook met de noodige aanpassing: dus de tegenstrever, volkomen te huis in de atmospheer van het jongste rechtsdenken. Maar, en wel voor 't eerst, een tegenstrever op de hoogte van den huidigen stand der rechtswetenschap, — daarbij glanzend afstekend op de meeste van zijn taalgenooten, — iemand met wien men eindelijk kan redeneeren zonder eerst te moeten uitleggen waarover het gaat, — iemand wiens verschijnen men met des te meer vreugde begroet, dat het nog tamelijk onverwacht kwam.

Zeker maakte M. Gurvitch zich reeds vroeger verdienstelijk door zijn studie over de Duitsche moderne wijsbegeerte(2). Ze was bij ons bijzonder welkom omdat ze moest bijdragen, en zeker bijgedragen heeft, om de kloof welke was ontstaan tusschen onze opvattingen aan de Gentsche Universiteit, die met de phenomenologie hoe langer hoe meer rekening houden, en de Fransche en Fransch-Belgische leer, die van de beweging weinig of niets weet, te overbruggen. We komen nu wat minder zonderling voor! Later verscheen in «les Archives de Philosophie du Droit» de bijdrage over Petrasizky en het intuitieve recht. Niettemin blijft « L'Idée » een verrassing. Van meetaf neemt de nog jeugdige schrijver, — hij is geboren in 1894 en doceerde achtereenvolgens te Petrograd, Tomsk, Praag, en eindelijk aan de Sorbonne — een eerste plaats, misschien de eerste, in de Fransche rechtsphilosophie.

Onwillekeurig denkt men aan F. Geny, toen hij ons, in het begin der eeuw, een nieuwe gedachtenwereld veropenbaarde —Stammler, Kohler — die zoo hemelsbreed verschilde, door zijn ernst en zijn diepte, van de zelfgenoegzame beuzel die onze dagelijksche kost was. En inderdaad getuigt ook Gurvitch van een enorme belezenheid: het belangrijkste van de hedendaagsche rechtslitteratuur wordt door hem aangehaald, uit Duitschland, Rusland en Frankrijk. Terwijl, bij nadere kennismaking, het enthousiasme voor Geny, wegens verregaande oppervlakkigheid in de kritiek en gebrek aan scheppend vermogen, moest afkoelen, zal het bij Gurvitch zeker anders blijven.

Het is ons vooral om het konstruktieve deel van het werk te doen (bl. 1-170). Wat niet wegneemt dat het historische gedeelte, door de juistheid en de volheid van de uiteenzetting, ook waardeering verdient: de theorieën van de natuurrechterlijke school, van de physiocraten, van Proudhon, de leer der historische school (Savigny, Puchta), van de germanisten (Beseler, Mauer, Wilda, Bähr), Saleilles, Hauriou, om maar het beste te noemen, worden zorgvuldig onderzocht, en met inzicht gecritiseerd, — een inzicht dat door zijn doordringendheid, ook al opbouwend werkt. Dit grootsch opgevatte overzicht (bl. 171-713) is echter bijzaak. Het oorspronkelijke ligt in de Inleiding, welke het eigenlijke systeem weergeeft.

Wat is dus dit sociaal recht?

Het sociaal recht is een autonoom gemeenschapsrecht, welke, op objektieve wijze integreert — (integratie is bedoeld als inordening van het aktieve deel in het geheel) — ieder werkelijk en werkdadig geheel, waardoor een positieve ontijdige waarde wordt belichaamd. Bij deze bepaling ontdekt men aanstonds aansluiting bij Scheler en Litt voor de ingeving, en bij Husserl voor de methode.

Op den voorgrond komt het begrip maatschappelijk « geheel », omschreven als een dynamisch evenwichtssysteem gesteund op samensmelting van het «wederzijdsche perspectief» (3). Dit « geheel », dat « wij », dat het ware subjekt is van het sociaal recht, is niet een epiphenomeen, maar een transpersonnalistisch verschijnsel, van bij uitstek geestelijken aard, — (geisteswissenschaften!) —: het sluit nevenschikking en onderhoorigheid uit, om als eenig verband te laten bestaan:

de integratie, — juist de algemeene funktie van het sociaal recht. Daar bedoelde integratie geschiedt door een dubbele beweging — het geheel integreert immers zich zelf door integratie der bestanddeelen — wordt de tegenstelling bestanddeel - geheel uitgeschakeld: het « geheel-bestanddeelen » is funktionneel verband.

Voor een juiste opvatting van het begrip, zal men altijd in 't oog houden, dat ieder geheel, — er zijn er van verschillende soort, — een aktieve vorming is, die haar eigen leven leidt, die zich van zelf, buiten alle wilsinmenging verwezenlijkt, en zich als een autonome eénheid uitleeft. Dat inwendige leven « bestaat », en bewerkstelligt tevens zijn autarche regeling, waarbij zich dan ja of neen een georganiseerde regeling kan voegen (cfr. Hauriou, Cole, misschien ook Tönnies, en zijn onderscheid tusschen gemeenschap en gezelschap). Deze blijft bijkomstig, kan nooit den rijkdom en de complexiteit van het substraat volkomen weergeven, en moet zich alleszins naar de eerste richten, die reeds door hare spontaniëteit alléen de voorkeur verdient. De aldus gekenmerkte scheppende kracht van het verband doet het opvatten als een normatief feit.

De regeling, ontpopt uit het geheel zelve welke het beheerscht, vindt in de wijze van haar ontstaan, hare absolute rechtvaardiging als bindende kracht, en loopt uit op het instellen van een macht welke ook, dank zij de integrale verhouding geheel-bestanddeelen, naar geen verdere wettiging moet zoeken voor hare werking: ze vloeit om zoo te zeggen voort uit een organischen grond.

Deze toestand geldt van zelfsprekend alléen voor het betrokken geheel. Een eerste gevolg brengt mede dat de druk welke van de macht gebeurlijk uitgaat, slechts voorwaardelijk kan zijn in dien zin dat het bestanddeel er meest aan ontsnappen kan door het verband te verlaten; de Staat alléen is hier een uitzondering: hij oefent op de bestanddeelen, een onvoorwaardelijke druk uit.

Daarenboven kan, tegenover derden, de groep ondergeschikt zijn aan de orde van het individueele recht, en er zich gedragen als een universitas of een societas; maar hij kan zich ook integreeren in een ruimer geheel, en subjekt worden van een nieuw sociaal recht: dan blijft niettemin zijn bijzonder sociaal recht autonoom en verschillend van het sociaal recht dat het zelf integreert. We zien aldus oprijzen het beeld van een totalitaire integreering, waarin gansch het maatschappelijke zich oplost.

Is er dan nog plaats voor het individueel recht? Dit individueel recht, dat gericht is op afzonderlijke enkelingen of op rechtspersonen, steunt op de verhouding « met-de-anderen », op de sociabiliteit door wederzijdsche tegenstelling. Daar

zulke verhoudingen niet kunnen bestaan zonder een beroep op de normatieve verbindingsfeiten, is ook de orde van het individueele recht gesteund op het geheel.

Op deze kern wordt het gebouw verder uitgewerkt.

Behoudt men het systeem op zich zelf dan kan men niet loochenen dat het sterk ineenzit en een genoegzamen uitleg kan geven voor de doorslaggevende strekkingen van ons privaat en publiek recht. Het weerspiegelt in scherpe trekken den geest van den tijd, zonder meer stil te staan bij een onzeker stamelen als Hauriou, of bij hysterische stuiptrekkingen als die van Renard. De gedachten zijn goed uitgebeeld. De begrippen nauw bepaald. Zeker is de eerste kennismaking zwaar: ze stelt voorop een voldoenden omgang met de Duitsch-Russische rechtsgeleerdheid. Dan gaat het vlot. Als kunstwerk is het onbetwistbaar geslaagd.

Gaat men echter van het conflikteerende standpunt uit, dan komen de bedenkingen talrijk op. Ik zal mij bij twee bepalen, die volgens mij, afdoende zijn. Het is mij een postulaat geworden dat alleen eenvoudige uitleg met den aard van het recht vereenigbaar is; want het recht is geen natuur-, doch een wilsprodukt: in hun willen kunnen de menschen niets anders zijn dan menschelijk eenvoudig. Alle rechtsphilosophie die met ingewikkelde categorieën werkt, berust voor mij op een principieel misverstand. Anderzijds meen ik dat het normatieve feit, — de eigenlijke spil van het systeem — aan zijn inwendige tegenstrijdigheid te niet gaat. Het is nu zoowel kentheoretisch (Stammler, Kelsen, enz.) als historisch bewezen dat de spheren van het zijn en het zoo behooren aan elkander vreemd zijn: het recht « ontstaat » niet, het is « gewild ». Voor spontaniëteit van het recht, zin van het recht, voel ik niets en mijn gevoel komt gewis overeen met de gegevens van de rechtsgeschiedenis. Het stelsel van Gurvitch vervalt door die verwarring in de metaphysika, en stort daarom ineen. Voor wien echter met metaphysika gediend is, blijft het een prachtige prestatie, en in alle geval, ook voor mij, een kunstgewrocht, wiens bekoring men niet kan ontgaan. Zal ik er nog bijvoegen, zooals eens Courcelle Seneuil het deed voor zijn vertaling van Sumner Maine, « dat het boek voor den prakticus nutteloos is, maar onontbeerlijk voor ieder die aanspraak maakt op rechtsgeleerdheid »?

PROF. Dr J. P. HAESAERT,
(Universiteit Gent).

---

(1) Georges Gurvitch: l'Idée du Droit Social, Paris, 1932, IX+713 p., in 8°.

Zie ook:

Le Temps présent et l'Idée du Droit Social, Paris, 1931.

(2) Les Tendances actuelles de la philosophie allemande, Paris, 1930.

(3) Th. Litt, Individuum und Gemeinschaft, Berlin, 3e uitg., Berlin 1926.

RECHTSPRAAK

HOF VAN BEROEP BRUSSEL

3e KAMER — 14 MAART 1932

Voorzitter: M. de Lichtervelde
Raadsheeren: M.M. Torsin en Berger
Adv. Gen.: M. De Vooght

MUNTWAARDE — ART. 1902 B. W. — BETAALKRACHT DER BANKBILJETTEN.

Art. 1902 B. W. legt den ontleener enkel den plicht op dezelfde hoeveelheid bankbrieven welke het totaal uitmaakt van de ontleende som, terug te geven.

De Belgische frank is ten opzichte van de uitvoering der overeenkomsten gebleven wat hij was op 6 Maart 1923.

Van Hal en Ctn t/ Hamerlinck

Aangezien beroeper zich nopens den zin van artikel 1902 van het Burgerlijk Wetboek en de beduidenis van het Koninklijk Besluit van 25 October 1926, misgrijpt;

Aangezien inderdaad, bij akte voor den heer notaris Leclef, verleden op zesden Maart 1900 drie en twintig, de oorspronkelijke aanlegger Hamerlynck eene som van vijf en twintig duizend frank ter leening ontving van wege beroeper van Hal, deze som af te leggen door vijf duizend frank in 1925, vijf duizend frank in 1928, en het overige, telkens met gedeeltens van minstens vijf duizend frank, dit alles « betaalbaar in gangbare muntspeciën ter betaaldag wettigen koers hebbende »;

Aangezien de twee eerste betalingen in 1925 en 1928 zonder eenige rechtsvoorbehouding aanvaard werden;

Aangezien, volgens de bewoordingen van de akte van leening, het hof enkel moet beslissen indien de aangebodene muntspeciën gangbaar zijn en wettigen koers hebben, hetgeen niet te betwijfelen valt, en geenszins, zooals beroeper beweert, welke muntwaarde de Belgische bankbiljetten thans bezitten;

Aangezien artikel 1902 aan den ontleener enkel de plicht oplegt van dezelfde hoeveelheid bankbrieven, hetzelfde totaal uitmakende der som die ontleend werd, terug te geven;

Aangezien door artikel 1895 van het Burgerlijk Wetboek bepaald wordt dat de verplichting, voortspruitende uit eene geldleening, alleen op de som draagt in het leeningskontrakt vermeld, welke ook de vermindering of vermeerdering der muntspeciën moge wezen, tusschen het oogenblik der ontleening en dat der terugbetaling;

Aangezien in het leeningskontrakt geene bijzondere voorwaarden voorkomen betreffende eene verhouding tusschen de terug te betalen som en den muntkoers op het oogenblik der teruggave;

Aangezien, overigens, het Koninklijk Besluit van 1926 bepaalt dat de bankbrieven door de Nationale Bank uitgegeven zullen voortgaan wettelijken koers te hebben en dat dit Koninklijk Besluit geene verandering aan de voorgaande wetten nopens de kwijtscheldende kracht dezer bankbrieven toebrengt;

Aangezien, diensvolgens, de huidige frank, ten opzichte der uitvoering der kontrakten, gebleven is wat hij vroeger was, namelijk op zesden Maart 1923;

Aangezien ter recht het eerste vonnis besloten heeft dat beroeper door zijne handelwijze aan den oorspronkelijken aanlegger schade veroorzaakt heeft en dezelve billijk geschat heeft;

Om deze redenen:

Het Hof, alle verdere besluitselen afwijzende, doet het beroep te niet, bekrachtigt het vonins a quo en verwijst den beroeper tot de kosten.

BURGERLIJKE RECHTBANK ANTWERPEN

3e KAMER — 14 APRIL 1932

Rechter: M. Bartholomeeussen
Op. Min.: M. Verreydt
Pl.: Mr P. Brusseleers t/ Mr O. Aerts

VEREENIGING ZONDER RECHTSPERSOONLIJKHEID — FEITELIJKE GEMEENSCHAP — VERLEENEN VAN VOLMACHT AAN EEN LID.

Tusschen de leden eener vereeniging zonder rechtspersoonlijkheid kan eene feitelijke gemeenschap ontstaan hoofdens dewelke macht kan worden verleend aan een lid der vereeniging om in dezer naam verbintenissen aan te gaan die de gemeenschap binden.

De Schepper t/ Vansina

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten;

Gezien de stukken des gedings, de uitvoerbare expeditie van het vonnis waartegen beroep bij verstek uitgesproken door den Heer Vrederechter van het tweede kanton Antwerpen den 22 Januari 1931 en de akte van beroep van 2 April daaropvolgende;

Aangezien het beroep regelmatig is en ontvankelijk;

Aangezien het vonnis waartegen beroep, aanlegger in beroep de heer De Schepper, veroordeeld had te betalen aan den oorspronkelijken eischer Heer Vansina, eene som van fr. 2.500,— voor levering eener vlag;

Aangezien volgens de inleidende dagvaarding deze vlag hem door beroeper besteld werd den 3 Mei 1930, doch dat deze ontkent in persoonlijken naam gehandeld te hebben en verklaart slechts als gelastigde der Fanfare Maatschappij « Moed en Volharding » van Temsche in de bestelling tusschen gekomen te zijn;

Aangezien de Heer Vansina niet betwist dat al de mededeelingen welke hem door beroeper nopens het vervaardigen van gemeld vaandel gedaan zijn, de vermelding droegen dat zij uitgingen van het secretariaat der Fanfare Maatschappij « Moed en Volharding », en dat beroeper daar nooit in is opgetreden dan namens het bestuur of met aanduiding zijner hoedanigheid van schrijver;

Aangezien in zulke omstandigheden de Heer Vansina zich nooit heeft kunnen inbeelden dat hij eene verbintenis aanging met den persoon zelf van den heer De Schepper, maar wel met eene vennootschap of groepeering waarvan deze als sekretaris de vertegenwoordiger of lasthebber was;

Aangezien voornoemde Maatschappij « Moed en Volharding » wel is waar geene wettelijke rechtspersoonlijkheid uitmaakt, maar dat zulks niet belet dat er tusschen hare leden eene feitelijke gemeenschap ontstaat, rechten kunnende bezitten en verplichtingen aangaan; dat zij aldus aan een of meer harer leden, of zelfs aan derden, macht mag verleenen in haren naam verbintenissen aan te gaan en dat de aldus aangestelde machthebber wanneer hij de grenzen der hem toevertrouwde taak niet overschrijdt, niet zichzelf maar alleen de gemeenschap verbindt;

Aangezien er in het geval aan de Rechtbank onderworpen niet beweerd wordt dat de Heer De Schepper geen mandaat had, of hetzelve te buiten gegaan is of dat hij zijne machtgeefster niet kenbaar gemaakt heeft, waaruit volgt dat de vordering tegen hem ingebracht, als niet ontvankelijk moet verworpen worden;

Aangezien er ten slotte dient opgemerkt te worden dat de vordering niet gericht is tegen den Heer De Schepper, in hoedanigheid van deelhebber der Maatschappij;

Om deze redenen:

De Rechtbank, gehoord in zijn eensluidend advies in openbare zitting gegeven, den heer Verreydt, Substituut van den Prokureur des Konings;

Alle andere of tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond; diensvolgens doet te niet het vonnis waartegen beroep en doende hetgeen de eerste rechter hadde moeten doen, verklaart den eisch van den Heer Vansina niet ontvankelijk, wijst hem af en veroordeelt gemelden Heer Vansina tot al de kosten zoo van eersten aanleg als van beroep.

RECHTBANK VAN EERSTEN AANLEG TE YPER

24 FEBRUARI 1932

Voorzitter: M. Haus
Rechters: M.M. Matton en Heyvaert
Pl.: Mr Van der Mersch, Mr Waterblee, Mr Leuridan, Mr Butaye, Mr Delobel

ONEENIGHEID TUSSCHEN DE LEDEN VAN EEN MAATSCHAPPIJ ZONDER RECHTSPERSOONLIJKHEID.

Een vereeniging tot veraangenaming zonder rechtspersoonlijkheid wordt niet door de meerderheid der leden wettelijk vertegenwoordigd. Het totaal bezit van dusdanige maatschappij behoort aan al de leden.

De statuten maken de wet der partijen uit.

Aangezien het ter zaak bewezen is dat eischers en verweerders leden zijn van de handboogmaatschappij « Sint-Sebastiaan-Yper Hoekje »;

Aangezien deze enkel een vereeniging is van personen, die op zekere tijdstippen samenkomen, om ter gelegenheid van handboogschietingen, onder elkaar eenige aangename uren te slijten;

Aangezien ten huidige dage zekere onverdeeldheid bestaat in de maatschappij daar de eischers, die beweren de meerderheid der leden uit te maken en aldus als regelmatige en zelfs wettige vertegenwoordigers der maatschappij willen optreden, door het huidig geding vragen dat al het bezit der gilde, zooals dit vermeld en beschreven staat in het exploot van rechtsingang, als hun eigendom zou erkend worden en hen toegewezen;

Aangezien de vordering, zooals ze gedaan werd, niet ontvankelijk zou zijn indien eischers optraden als handelend in naam der « Handboogmaatschappij Sint-Sebastiaan » waarvan zij de eenige en wettige vertegenwoordigers zouden zijn;

Dat, inderdaad, bedoelde vereeniging geen rechtspersoonlijkheid bezit en diensvolgens in rechte niet kan optreden noch in rechte vertegenwoordigd worden;

Aangezien, moesten eischers beschouwd worden als handelend in eigen persoon en voor eigen rekening, hun vordering als niet gegrond zou voorkomen;

Aangezien, inderdaad, het totaal bezit van een vereeniging tot veraangenaming niet aan de maatschappij zelf behoort, daar deze geen rechtsbestaan heeft, doch aan ieder der leden afzonderlijk, wier recht door de standregels zelf wordt bepaald;

Aangezien de bepalingen dezer statuten door ieder lid gekend zijn en aanvaard werden; dat zij dus de wet der partijen uitmaken;

Aangezien uit de statuten blijkt dat geen enkel der leden aanspraak kan maken, 't zij op de geheelheid, 't zij op een gedeelte der goederen van de maatschappij zoolang deze bestaat;

Aangezien eischers, om in hun huidige vordering te kunnen slagen, het bewijs zouden moeten voorleggen dat de kwaestieuze maatschappij niet meer bestaat ofwel de ontbinding ervan aanvragen;

Aangezien de maatschappij tot hiertoe niet opgehouden heeft te bestaan; dat verder de ontbinding niet kan toegestaan worden vermits, volgens art. 6 der standregels, zulks onmogelijk is zoolang vijf leden eensgezind zijn;

Aangezien het dus zonder belang is verder te onderzoeken of eischers werkelijk de meerderheid der leden uitmaken of nog regelmatig lid zijn der maatschappij;

Aangezien het verder overbodig is een gerechtelijken bewaarder der betwiste voorwerpen te benoemen, daar het niet bewezen is noch zelfs beweerd wordt dat er gevaar bestaat bedoelde voorwerpen te zien verdwijnen of beschadigen.

Om deze redenen:

Verklaart den eisch niet ontvankelijk en ongegrond.

BOETSTRAFFELIJKE RECHTBANK HASSELT

14 FEBRUARI 1931

Voorzitter: M. Byvoet
Rechters: M.M. Cox en Koninckx
Pl.: Mr Verpoorten en Mr De Vocht
t/ Mr Stellingswerff en Mr Van Russelt

I. SCHADEVERGOEDING — BURGERLIJKE PARTIJ — IN ZAKE ROEPING DOOR DE BURGERLIJK VERANTWOORDELIJKE PARTIJ.

II. NIETIGHEID VAN DAGVAARDING GEDEKT DOOR VRIJWILLIGE VERSCHIJNING.

III. BURGERLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID VAN DEN TIJDELIJKEN PATROON.

I. De benadeelde partij heeft het recht de partij die zij beweert burgerlijk verantwoordelijk te zijn voor de boetstraffelijke rechtbank in zake te roepen; doch deze laatste is gerechtigd op hare beurt den persoon voor de Rechtbank te dagvaarden die volgens hare meening burgerlijk verantwoordelijk is.

II. De nietigheid der dagvaarding spruitende uit de laattijdige beteekening wordt gedekt door vrijwillige verschijning van gedaagde.

III. Niet de gewone patroon doch wel de tijdelijke meester van den ondergeschikte is voor deze burgerlijk verantwoordelijk.

P... en Cstn t/ S... en Naamlooze maatschappij Anciens Etablissements F... en
De maatschappij Anciens Etablissements F...
t/ B... en S...

Aangezien Peerenboom, Jan en consoorten voornoemd zich in den loop der debatten Burgerlijke Partij gesteld hebben tegen den betichte S... en vervolgen tegen de naamlooze vennootschap « Anciens Etablissements J. F... et Co », dewelke in zake geroepen werd door geregistreerd exploot van deurwaarder Koninckx van Hasselt, in datum van 24 Juni 1936;

Aangezien de Burgerlijke Partij de solidairlijke veroordeeling der beide verweerders vraagt in betaling der som van honderd negen en zestig duizend vijf honderd vijftig frank met de wettelijke intresten vanaf 4 Januari 1930 datum van het ongeval;

Aangezien ingevolge art. 66, 67 en 182 van het wetboek van strafrechtspleging de benadeelde het recht heeft den burgerlijk verantwoordelijke persoon in zake te roepen (Verbr. 23 Febr. 1914. Pas. 116);

Aangezien de schade spruit uit een en hetzelfde misdrijf en dat bijgevolg de voorwaarden voorzien door art. 1200 B. W. om de solidairlijke veroordeeling tot schadevergoeding en kosten uit te spreken voorhanden zijn (Verbr. 3 Dec. 1900. Pas. 1901, I, 67);

Aangezien eene burgerlijk verantwoordelijke partij, in zake geroepen, ongetwijfeld het recht heeft om hare verdediging voor te dragen (art. 190 W. strafrechtspleging en Soudat, T. II, N° 806);

Aangezien deze partij betwist burgerlijk verantwoordelijk te zijn en door exploot van deurwaarder Willems, van Hasselt, in datum van 27 Juni 1930 solidairlijk B... F. garagehouder en J. S... mecanicien te Hasselt, ter vrijwaring voor de boetstraffelijke rechtbank daagde om te verschijnen ter zitting van 28 Juni daaropvolgend;

Aangezien terwijl geen enkel wettekst de tusschenkomst in een rechtsgeding verbiedt, het art. 4 der wet van 17 April 1878 integendeel in algemeenen zin toelaat den burgerlijken eisch door de boetstraffelijke rechtbank te doen beslechten;

Aangezien de openbare orde er zich enkel tegen verzet dat de betichte een ander persoon in zake roepe om aan dezen de feiten aan te tijgen waarvoor hij zelf te recht staat, doch dat de tusschenkomst gansch verrechtvaardigd is wanneer, zooals hier het geval is, een persoon beweert ten onrechte gehouden te worden als burgerlijk verantwoordelijk en volhoudt dat het de persoon is dien hij in het geding doet tusschenkomen welke onder dat opzicht verantwoordelijk moet gesteld worden (Verbr. 3 Maart 1924. Pas. 229. Brussel 15 Juli 1924. Pas. 1925, II, 173);

Aangezien verweerders B... en S... weliswaar laattijdig in tusschenkomst gedagvaard werden, doch dat het de aanlegster in den eisch tot vrijwaring niet mogelijk was de tijdruimte van drie dagen, voorzien door art. 184 Wetboek van strafrechtspleging na te leven wijl zij zelf slechts den 24 Juni in zake geroepen werd om op 28 Juni eropvolgend te verschijnen;

Aangezien de gedaagden B... en S... ter zitting van 28 Juni 1930 verschenen op de dagvaarding die hun alzoo laattijdig gegeven was geworden en enkel, volgens het zittingsblad, akte vroegen dat zij de ontvankelijkheid en de gegrondheid van den eisch betwistten zonder op den uitstel der zaak aan te dringen;

Aangezien zij door de debatten te aanvaarden, in dewelke zij overigens aanhoudend zijn tusschengekomen, de nietigheid gedekt hebben welke wegens de laattijdige daging had kunnen volgehouden worden;

Aangezien bijgevolg de eisch tot tusschenkomst in het rechtsgeding ontvankelijk dient verklaard te worden;

Aangezien het genoegzaam spruit uit het onderzoek der zaak dat verweerster Anciens Etablissements F... et Co uit vrije keus den betichte S... in dienst genomen had en dat zij het was die hem onderrichtingen en bevelen gaf aangaande het vervoer dat zij hem toevertrouwd had;

Aangezien er bijgevolg tusschen de partij gedaagd als burgerlijk verantwoordelijk en den betichte een rechterlijk verband van aansteller tot aangestelde is ontstaan hetwelk de toepassing der bepalingen van art. 1384 voor gevolg heeft;

Aangezien de bewering door deze partij aangevoerd als zoude betichte door de verweerders B... en S..., voor dit vervoer betaald zijn geworden ten gevolge eener vervoerovereenkomst met dezen afgesloten, niet van aard is om bovenvermelde verhouding tusschen betichte en gedaagde vennootschap F... en Co te wijzigen; deze laatste is immers in alle geval vrij gebleven in hare keus en kon volgens hare persoonlijke opvatting het opgelegd werk doen uitvoeren;

Aangezien overigens aanlegster in vrijwaring geenszins het voorgewend vervoerkontrakt bewijst noch de voorwaarden aanhaalt in dewelke dit zou afgesloten zijn geworden;

Aangezien het in dergelijke omstandigheden overbodig blijkt te onderzoeken of er een vennootschap in feite tusschen B... en S... bestond en of de gewone patroon van betichte deze associatie ofwel B... alleen was; dat immers uit hetgeen voorgaat spruit dat de gewone patroon, wie hij ook weze, zijn gezag en zijn nazicht over S... had overgedragen aan de firma F..., welke er den tijdelijken meester van

was en dus alleen alle verantwoordelijkheid voor den aangestelde droeg (Verbr. 26 Januari 1901. Pas. 1901. IV, 140);

Aangezien het bovendien bewezen is dat een ondergeschikte van verweerster F... en Co voor wiens daden deze verantwoordelijk is, de onvoorzichtigheid beging den betichte nog sterke dranken tot persoonlijk verbruik mede te geven als wanneer zij de verzekering moest hebben dat deze, ten Nieuwjaarsgeschenke, onderweg meermalen zou vergast worden op soortelijke ververschingen;

Aangezien de verantwoordelijkheid van gedaagde « Anciens Etablissements F... et Co » bijgevolg onweerlegbaar vaststaat terwijl deze der gedaagden in vrijwaring geenszins bewezen is;

Aangezien de schade door de Burgerlijke Partij geleden billijk als volgt kan geschat worden:

A. — Als erfgenaam:

Schade aan velo, ingedrukt vijf honderd frank, 500,—;

Schade aan kostuum bemorst en broek gescheurd drie honderd frank, 300,—;

B. — Als naastbestaande:

1) Zedelijke schade aan Peerenboom Jos. zoo in eigen naam als namens de gemeenschap Peerenboom-Droogmans en als wettige beheerder der goederen zijner drie minderjarige kinderen: voor den vader tien duizend frank, 10.000,—; voor de moeder tien duizend frank, 10.000,—;

Voor elk der drie minderjarige twee duizend vijf honderd frank, samen zeven duizend vijf honderd frank, 7.500,—;

Aan elk der drie meerderjarige ongehuwde zusters duizend frank, samen drie duizend frank, 3.000,—;

Aangezien de zedelijke schade aan de half zusters Croes, Julia en Maria beiden gehuwd en buitenhuis verblijvende niet voor berekening vatbaar is;

Stoffelijke schade den vader toekomende in bovengemelde hoedanigheid;

Aannemende dat het slachtoffer geboren den 30 Augustus 1908 een voorbeeldig werkman was, waarvan het gemiddeld te voorziene loon op elf duizend frank 's jaars dient geschat te worden, rekening houdend van de kosten tot persoonlijk onderhoud, waarschijnlijkheid van zijn huwelijk na enkele jaren en van het voordeel dat eene onmiddellijke uitkeering doet ontstaan, met inbegrip der vervroegde begrafeniskosten, samen dertig duizend frank, 30.000,—;

Om deze redenen:

Gezien art. 91 van K. B. van 1 September 1920 door den heer Voorzitter der Rechtbank aangeduid;

De Rechtbank, statueerende wedersprekelijk, alle andere besluitselen verwerpende verleent akte aan de Burgerlijke Partij Peerenboom van hare aanstelling;

Verklaart den eisch dezer Burgerlijke Partij tegenover den betichte en der Anciens Etablissements F... et Co als burgerlijk verantwoordelijk ontvankelijk en gegrond doch overdreven in zijne berekening;

Veroordeelt deze laatsten solidairlijk tot betaling aan de Burgerlijke Partij uit hoofde der nalatenschap elk voor zijn deel de som van acht honderd frank, 800,—;

Aan Peerenboom Jos. in eigen naam en als hoofd der gemeenschap alsook als beheerder der goederen zijner drie minderjarige kinderen:

a) voor zedelijke schade de gezamenlijke som van zeven en twintig duizend vijf honderd frank, 27.500,—;

b) voor stoffelijke schade de som van dertig duizend frank, 30.000,—;

Aan de drie meerderjarige zusters voor zedelijke schade elk duizend frank, samen drie duizend frank, 3.000,—, met de rechterlijke intresten sedert de aanvraag;

Wijst haar af van het overige van haren eisch;

Veroordeelt beide verweerders solidairlijk tot de kosten ten opzichte der Burgerlijke Partij welke niet zijn kunnen berekend worden omdat er geen staat werd nedergelegd;

Verklaart den eisch tot vrijwaring door de Anciens Etablissements F... et Co ontvankelijk doch ongegrond;

Wijst haar af van dezen eisch en veroordeelt haar tot de kosten dezes;

Verwijst betichte S... tot de kosten jegens de openbare partij en berekend op twaalf frank zestig centiemen kosten op dewelke de lijfsdwang uitgesproken bij vonnis van acht en twintigsten Juni 1900 dertig toepasselijk is.

Het Openbaar Ministerie is gelast met de uitvoering van het tegenwoordig vonnis voor wat hem aangaat.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE MECHELEN

4 APRIL 1932

Voorzitter: M. Meulemans
Rechters: M.M. Dujardin en Alen
Pl.: Mr Van den Brande t/ Mr P. Brusseleers

GEDWONGEN ONTEIGENING — DADELIJKE UITWINNING — VERZET TEGEN HET VOORLOOPIG BEVEL — Art. 1244 B.W. NIET TOEPASSELIJK.

Het voorloopig bevel dat de proceduur van dadelijke uitwinning voorafgaat, is eene feitelijkheid waartegen in princiep, verzet mogelijk is.

Art. 1244 B.W. is niet van toepassing in geval van dadelijke uitwinning; het bedingen der dadelijke uitwinning staat gelijk met eene verzaking aan het voordeel van art. 1244.

Aangezien de vraag strekt tot het hooren schorsen der proceduur van gedwongen onteigening ingeleid bij exploot van van verweerders in dato een Februari 1900 twee en dertig en het verstrekken aan aanleggers van uitstel op voet van artikel 1244 van het Burgerlijk Wetboek alvorens er overgegaan kan worden tot den verkoop hunner bepande goederen;

Aangezien aanleggers de door verweerders ingeroepen titels en gevergde sommen niet betwisten; dat zij alleen de heerschende economische krisis als voorwendsel opgeven om het tekort komen aan hun verplichtingen uit te leggen en beweren dat de uitslag van hangende processen hen in staat kan stellen van andere schuldenaars betaling te bekomen waarmee zij dan de verweerders zouden voldoen;

Aangezien de verweerders de niet ontvankelijkheid van den eisch opwerpen om reden dat de proceduur van dadelijke uitwinning nog geen aanvang heeft genomen vermits het betwiste voorafgaandelijk bevel tot betalen geen deel uitmaakt van deze rechtspleging;

Aangezien deze opwerping ongegrond is daar, in hoofdorde, de eisch strekt tot het bekomen van uitstel wat een hoofdvraag is die, ingewilligd, de onteigeningsproceduur zou schorsen;

Dat ook in dat opzicht het voorloopig bevel aan aanleggers beteekend kan aanschouwd worden als een feitelijkheid waartegen in princiep verzet mogelijk is;

Ten gronde:

Aangezien het ingeroepen artikel 1244 van het burgerlijk wetboek niet van toepassing is in geval de dadelijke uitwinning, zooals in zake, bedongen is geweest, en dit uit den aard zelf van zulk beding;

Dat inderdaad de overeenkomst van dadelijke uitwinning volmacht van verkoop beteekent, volmacht door de ontleener aan den geldschieter toegestaan in geval van tekortkoming aan bepaalde voorwaarden;

Aangezien de aanleggers ook kunnen beschouwd worden als hebbende verzaakt aan het inroepen van artikel 1244 door het bedingen zelf der dadelijke uitwinning, de schuldenaar den geldschieter met de macht bekleed hebbende om over zijn goed te beschikken (Martou d. II 594);

Aangezien de bewering van andere hangende gedingen waaruit aanleggers niet zouden kunnen trekken, te vaag is om er bij stil te blijven;

Aangezien er slechts met de grootste omzichtigheid toepassing mag gedaan worden van artikel 1244, dat ten andere alle uitstel in onderhavig geval van aard is de schuldeischers te benadeelen door de schuld te hunnen opzichte dagelijks stijgt door de tekortkomingen van aanleggers, rekening gehouden met, onder andere de omstandigheid dat deze zelfs de vervallen assurantie-premiën niet betalen en alzoo de verweerders tot uitgaven dwingen;

Om deze redenen:

De Rechtbank, zegt den eisch ontvankelijk maar ongegrond, wijst er aanleggers vanaf met verwijs in de kosten.

VREDEGERECHT ANTWERPEN

4e KANTON — 17 FEBRUARI 1932

Vrederechter: M. De Keyser
Pl.: Mr Van Rompaey t/ Mr Gryspeerdt

ARBEIDSONGEVAL — WERKMAN DIE VAN EEN STELLING VALT IN HET SCHELDEWATER EN VERDRINKT — GEBREK AAN KENNIS DER OMSTANDIGHEDEN VAN HET VOORVAL — TOEPASSING DER WET OP DE ARBEIDSONGEVALLEN.

Wanneer een arbeider werkt op een noodstelling aangebracht tegen de Scheldekaai, dat zijn plotselinge verdwijning wordt vastgesteld en zijn lijk enkele dagen nadien wordt opgehaald ongeveer 400 m. van de plaats waar hij gewerkt had, dient er door vermoeden aangenomen te worden dat er hier een arbeidsongeval

heeft plaats gehad en dient de wet op de arbeidsongevallen toegepast.

Vage verklaringen van getuigen die doelen op de mogelijkheid van zelfmoord of van val tengevolge van ziekte kunnen het vermoeden van arbeidsongeval niet ontkrachten.

Het feit dat de echtgenoote van den overledene sinds jaren van hem gescheiden leeft is zonder belang voor wat betreft het toepassen van de wet op de arbeidsongevallen.

Van Raemdonck t/ Winterthur

Gezien de inleidende dagvaarding van deurwaarder J. Verhulst te Antwerpen de dato 14 December 1931, geboekt;

Gezien de voorgaande handelingen ter zake namelijk ons tusschenvonnis van 6 Januari l.l. en het proces-verbaal van getuigenverhoor de dato 23 Januari 1932, geboekt;

Gehoord partijen in middelen en besluiten;

Aangezien het onderzoek met zekerheid vastgesteld heeft dat wijlen Van Van Raemdonck op 15 Juni 1931 voor rekening van de maatschappij Huiles et Vaselines werkzaam was; dat hij om de hem opgelegde taak te vervullen arbeidde op eene stelling die langs den kaaimuur boven de Schelde waters was aangebracht; dat hij rond 15 1/4 u. plotseling verdwenen is en enkele dagen nadien zijn lijk uit de Schelde opgehaald werd ongeveer vier honderd meters van de plaats waar hij gewerkt had;

1° Aangezien verweerster opmerken doet dat geen enkele getuige verklaard heeft dat in 't voorhandige geval zich eene abnormale gebeurtenis heeft voorgedaan, die van buiten af op wijlen Van Raemdonck geageerd heeft — hetgeen trouwens heel begrijpelijk is vermits niemand van de feiten getuige geweest is; dat verweerster uit het volkomen gebrek aan bewijs van het bestaan van zulk abnormaal gebeuren, meent te mogen besluiten dat het onderhavige geval zelfs niet voor een ongeval in den echten zin van het woord kan gehouden worden;

Aangezien echter deze meening van verweerster niet mag aangenomen worden als zijnde de uiting van eene onbetwistbare waarheid;

dat, wat de wet over de ongevallen bedoelt met het « plotselinge, uitwendige en abnormale gebeuren » hoofdbestanddeel voor het daarstellen van een ongeval, niets anders is dan wel ditgene wat de uitvoering van het werk natuurlijk niet meêbrengt, waarvan de oorzaak ligt buiten den wil en de physische gesteldheid van den arbeider, en dat voor onmiddellijk gevolg heeft dat deze de aangevatte taak opgeven moet;

Aangezien uit de omstandigheden die het verdwijnen van wijlen Van Raemdonck kenmerken, een zwaar vermoeden oprijst dat daarbij eene gebeurtenis van zulken aard wel voorgekomen is, want zeker is het alleszins dat hij te water geraakt is en dientengevolge verdronken;

Aangezien verweerster hierbij opmerken doet dat een plotselinge aanval van ziekte den val in het water kan verwekt hebben; dat zelfs Van Raemdonck vrijwillig in het water kan gesprongen zijn om een einde aan zijn leven te stellen;

Aangezien deze veronderstellingen zeker niet naar absolute onmogelijkheden verwijzen, maar dat nochtans vooraleer ze van eenig ernstig belang kunnen zijn, zij zich toch met eene zekere waarschijnlijkheid zouden moeten voordoen, en deze blijkt, naar onze meening niet het minst uit de gekende omstandigheden;

dat getuige Dhondt verklaart, dat Van Raemdonck in den morgen van 15 Juni zich tegenover hem beklaagd had « dat hij ziek was » en dat « hij met de handen zijn lenden drukte » moet toch niet noodzakelijk laten vermoeden, dat dit beweerde « ziek zijn » schuld heeft aan den val in het water, dat trouwens, diezelfde getuige zegt: « dat Van Raemdonck hem niet gezegd heeft aan wat hij leed » dat « er uiterlijk niets aan te zien was » en dat hij, na zich enkele minuten gewarmd te hebben telkens « terug naar zijn werk ging »;

dat overigens getuigen Braem, Staes en De Roubaix verklaren dat « Van Raemdonck een heel normaal mensch was », « nooit vernomen te hebben, noch van hem zelf, noch van anderen dat hij zich over ziekte bekloeg », « qu'il était un homme bien constitué, qui travaillait régulièrement et était considéré comme étant très normal » dat het tevens wel opmerkenswaardig is dat Van Raemdonck zijn werk herhaaldelijk zou moeten verlaten hebben om aan een werkman die op vijftig meters afstand werkt, telkens zich over « ziek zijn » te gaan beklagen, terwijl hij daarvan niets zegt aan den maat

met wien hij arbeidt op dezelfde plaats en deze daarbij ook niets bemerkt aan zijn makker;

dat verweerster aan aanlegster verwijt dat zij niet heeft doen overgaan tot de lijkschouwing van haren man;

dat zulk een verwijt, moest daar redelijkerwijze eene plaats voor gevonden worden, veel beter te recht zou komen bij verweerster zelf, want zij moest weten dat er een heel gegrond wettelijk vermoeden bestond in het voordeel van aanlegster om recht te hebben op de vergoeding voor werkongeval, en zoo zij inderdaad meende in deze niet aansprakelijk te zijn. dan had zij billijkerwijze aanlegster ten gepasten tijde over hare zienswijze moeten in kennis stellen of zelf doen overgaan tot verder onderzoek om het vermoeden dat ten haren laste bestond, van zich af te wenden;

dat verweerster thans zelf verklaart dat van eene lijkschouwing niets meer te verwachten is, en dat het bijgevolg nutteloos is dit onderzoeksmiddel nog voor te schrijven om eene bevestiging te verkrijgen van het bestaande vermoeden;

Aangezien voor wat betreft de bewering van het bestaan van zelfmoord, de waarschijnlijkheid daarvan al even onbeduidend is;

dat, zoo het gezegde van getuige Dhondt voor eene onbetwistbare werkelijkheid moest gehouden worden, dan bewijst dit toch nog heelemaal niet dat het Van Raemdonck ernstig gemeend was als hij zegde: « ik wilde dat ik steendood viel » en dat zijn « verdrinken » niet anders zijn kan dan het opzettelijk doorgevoerde gevolg van zulk een los gezegde;

dat er des te minder reden bestaat om zoo iets voor een onbetwistbare waarheid te houden ten aanzien van een man die normaal is, geregeld werkt, zich tegenover niemand over levensmoeheid beklaagt en daar trouwens niets laat van blijken in zijne gewone gedragingen;

dat eindelijk alle ernstige grond voor zulk verdenken verdwijnt, als men rekening houdt van deze omstandigheid: dat Van Raemdonck werkte op een soort noodstelling, tegen de Scheldekaai boven het water aangebracht, en de geringste verkeerde beweging bijvoorbeeld zijn val in het water kon voor gevolg hebben;

Aangezien er ten laatste niets te vermoeden is ten voordeele van eene zelfmoord, uit het feit dat het lijk van Van Raemdonck uit de Schelde opgehaald is vier dagen later, op vier honderd meters van de plaats waar hij werkte toen hij verdween;

Aangezien het bijgevolg blijkt uit al het voorgaande dat de gebeurtenis waarbij wijlen Van Raemdonck verdwenen is, wel zeker moet vermoed worden een ongeval te zijn;

dat dit ongeval voorgekomen tijdens het werk bij gebrek aan bewijs van het tegenovergestelde, moet gehouden worden als veroorzaakt door het uitvoeren van het werk, en dus een werkongeval is in den wettelijken zin van het woord, waarvoor de voorziene vergoedingen kunnen opgeëischt worden door de rechthebbenden;

2°) Aangezien verweerster opmerken doet dat aanlegster sinds jaren van haren man gescheiden leeft en hoegenaamd niets genoot van het loon dat deze verdiende; dat het overlijden van Van Raemdonck dus voor haar niet het minste geldelijk of stoffelijk verlies meêbrengt;

dat deze opmerkingen heel gegrond zijn kunnen, doch dat niettegenstaande zulken toestand tusschen beide echtgenooten, de Wwe Van Raemdonck toch aanspraak kan maken op de vergoeding, vermits zij noch wettelijk gescheiden, noch gescheiden van tafel en bed was op het oogenblik van het ongeval;

3°) Aangezien het vooropgezette loon van fr. 10.600,— niet betwist is geworden;

Om deze redenen:

Wij, Victor De Keyser, Vrederechter van het vierde kanton der stad Antwerpen, zeggen voor recht dat wijlen Van Raemdonck op 15 Juni 1931 slachtoffer is geweest van werkongeval; dat zijne echtgenoote de verzoekster gerechtigd is de wettelijke vergoedingen daarvoor op te eischen; veroordeelen de maatschappij verweerster om aan aanlegster te betalen de vergoedingen voorzien bij de wet van 24 December 1903, deze vergoedingen berekend naar den ouderdom van het slachtoffer op den datum van zijn overlijden en een basisloon van tien duizend zes honderd franken; verwijzen verweerster tot de kosten van het geding, deze laatste berekend op de som van honderd negentig franken en dertig centiemen, niet inbegrepen het tegenwoordig vonnis.

De Rechterlijke Macht en de Ongrondwettelijke Wet

I.

Het vraagstuk der bevoegdheid van de Rechterlijke Macht zich uit te spreken over de al of niet grondwettelijkheid eener wet heeft de laatste jaren terug aan aktualiteit herwonnen.

Nochtans zal ik het hier niet behandelen naar den geest van diegenen die het terug aan de orde van den dag hebben gesteld, want onze drijfveeren zijn gansch verschillend. Immers baart deze studie bij sommige publicisten zoo groote bezorgdheid omdat zij er een wapen trachten in te vinden tegen de huidige wetgeving. Inderdaad heeft de Wetgeving der laatste jaren scherpe kritiek en ontevredenheid uitgelokt zelfs in die kringen waar lijdzame gehoorzaamheid aan de Wet zelf als wet gold. Sommige dezer kritieken zijn zeer heftig en drijven het zoover den huidigen Wetgever voor te stellen als meer bekommerd den klassenstrijd te onderhouden en aan te hitsen, dan wel den vrijen loop te laten aan de individueele gaven van ieder staatsburger binnen het kader van het algemeen welzijn, en de bescherming van ieders rechten. Ik wil er hier nu niet verder op ingaan in hoeverre deze kritiek gewettigd is, maar wij kunnen vaststellen dat zij is uitgeloopen tot op het terrein der Rechterlijke Macht, en dat als gevolg, eminente Rechtsgeleerden de juridische twistvraag, sinds 1851 gedoofd, weer levendig hebben heropgewekt.

Ik moet er den lezer attent op maken dat de meeste dier juristen, al bewegen zij zich op juridisch terrein, het vraagstuk van politiek standpunt beschouwen en de groote voordeelen willen doen gelden voor waarborg van de rechten en vrijheden der burgers, die uit de erkenning of de totstandbrenging van het recht voor Hoven en Rechtbanken zich uit te spreken over de grondwettelijkheid eener wet, zouden voortvloeien. Vermits zij dus de wenschelijkheid eener hervorming voor oogen hebben verliezen hunne bewijsvoeringen dikwijls aan juridische waarde.

Ik zal dus trachten dit complex karakter van het vraagstuk, namelijk het politische en het juridische van elkander gescheiden te houden om niet op dezelfde verwarring van het probleem uit te loopen.

Eerstens, wanneer en hoe kan een wet als ongrondwettelijk worden bestempeld? Dit is enkel mogelijk, wanneer er boven haar een geschreven en starre Grondwet bestaat waarmede zij naar den VORM of naar den INHOUD in strijd is.

Ongetwijfeld mag de rechter onderzoeken of de uitwendige voorwaarden tot regelmatig overeenstemmen met de Grondwet aanwezig zijn. Wanneer b.v. de vereischte vormen voor stemming of afkondiging niet zijn onderhouden, of een tekst, bij vergissing maar door ééne Kamer gestemd, als wet is gepromulgueerd, dan is het klaar dat de Rechtbanken niet kunnen verplicht zijn iets toe te passen wat feitelijk geen juridisch bestaan heeft. Maar, wanneer er eene betwisting oprijst omtrent het al of niet overeenstemmen van den inhoud eener wet met de Grondwet, dan komt het er op aan te bepalen wie den knoop mag doorhakken. Dat schijnt mij niet zoo eenvoudig als M. Van den Bossche wil doen uitschijnen:

« Wanneer, zoo redeneert hij, twee wet-
» teksten met elkaar in strijd zijn, en een
» ervan eene grondwettelijke is, wat zal
» er dan gebeuren?

» De man uit de straat zal ons antwoor-
» den dat de keuze niet vrij is, en dat
» natuurlijk de grondwettelijke tekst den
» voorkeur zal behalen, omdat het eene
» wet geldt van eerste klas, waaraan de
» gewone wetten zijn ondergeschikt. Het
» is onaanneemelijk dat de Grondwetge-
» vers hun werk hebben opgetrokken zon-
» der het door eene sanktie te verze-
» keren, en die sanktie bestaat: de Grond-
» wettelijke Macht heeft het gebruik
» ervan overgelaten aan de Rechterlijke
» Macht. » (1)

Maar niemand zal durven beweren dat bij dergelijk conflikt de wet moet verkozen worden boven de Grondwet. Een geheel andere vraag is het te bepalen wie de BEVOEGDHEID bezit eene beslissende uitspraak te vellen over die afwijking van de Wetgevende Macht op het terrein der Grondwet. Er kan natuurlijk geen spraak van zijn aan de rechters de macht te verleenen eene ongrondwettelijke wet « erga omnes » nietig te verklaren, zooals de Koning een gemeentelijk reglement of in Frankrijk, de « Conseil d'Etat » eene administratieve maatregel uit machtsmisbruik voortvloeiend, nietig verklaart. Vermits de Rechterlijke Macht, door haar natuur zelve, binnen de perken moet blijven van een bepaald geding, art. 5 B.W.B. bepaalt het overigens uitdrukkelijk, ziet zij haar het recht ontzegd uitspraak te doen bij wijze van algemeene bepalingen.

De vraag komt dus hier op neer: mag de rechter in een vóór hem gebracht geding, en zich tegenover een wet bevindend die de Grondwet tegenspreekt, de Grondwet toepassen en de wet laten vallen, of de wet toepassen en de Grondwet over 't hoofd zien; m.a.w. mag hij rechtspreken « de lege » wanneer een wet in strijd is met de Grondwet betreffende een hem voorgelegd geding?

Daarover een beslissing geven bij beroep op den tekst der Grondwet, schijnt mij ondoelmatig en nutteloos.

Dat in 1849 de rechtsgeleerden, die de vraag druk omstreden, zich beriepen op den tekst der Grondwet, schijnt mij natuurlijk, maar het valt minder goed te praten, van zuiver juridisch standpunt uit, dat moderne juristen, als Van den Bossche, Vermeersch, Hallet, Hullin e.a. tot staving hunner wederzijdsche tegenstrijdige opvattingen grootendeels de Grondwet kozen tot terrein van hun debat en zoodoende uitliepen op dorre polimiek. Daar immers geen enkel tekst der Grondwet expliciet aan Hoven en Rechtbanken het recht heeft verleend noch ontzegd zich uit te spreken over de grondwettelijkheid eener wet, zijn alle die zich op de Grondwet beroepen genoodzaakt hunne toevlucht te nemen tot bewijsvoeringen « a contrario » of door « analogie », tot de « voorbereidende werken » van de leden van de Constituante van 1831 en tot philosophische beschouwingen over de « Scheiding der Machten », « Souvereiniteit der Natie » enz. waar natuurlijk genoeg stof te vinden is tot eindelooze betwistingen.

Het stilzwijgen der Grondwet is natuurlijk geen doortastend bewijs, om die zienswijze voor onomstootbaar te aanzien, die de Rechterlijke Macht de bevoegdheid ontzegt te oordeelen over de grondwettelijkheid der wetten.

Daarom juist bleef het een open gebied voor Rechtspraak en Rechtsleer een systeem op te bouwen dat aan de Rechterlijke Macht, ter zake, bevoegdheid zou toekennen of ontzeggen.

Welnu, reeds in een tijd die het van kracht worden der Grondwet van dichtbij volgt, hebben zoo Rechtsleer als Rechtspraak niet geaarzeld te verklaren dat de bevoegdheid te oordeelen over de grondwettelijkheid der wetten aan de Rechterlijke Macht niet toekwam.

Zeker hebben zoo juristen als rechtbanken sterk den invloed ondergaan van het toen bestaande fransche publiekrecht.

Onze Grondwet van 1831 vloeit voor een groot deel voort uit de verschillende Constituties en Charten die van 1791 tot 1830 in Frankrijk in voege zijn geweest. Hierin was het onderzoek door de Rechtbanken naar de grondwettelijkheid der wetten altijd ten stelligste verworpen geweest en dit juist door een eigenaardige opvatting van de Souvereiniteit in den Staat.

Naar die opvatting kan een Staat enkel normaal bestaan wanneer er eene souvereine macht is, waarvoor tenslotte alle wilsuiting moet buigen. Die Macht moet één zijn, op gevaar af van een politiek regiem in anarchie te zien verdwijnen. Welnu, de opperste wil van den Staat vindt gewoonlijk zijn uiting in de wet, die dus moet aanzien worden als in overeenstemming met de Grondwet.

Dit is wel het leidend princiep geweest van de juristen die zich met de studie van het vraagstuk hebben bezig gehouden, op een paar uitzonderingen na.

Uit een vluchtig overzicht van Rechtsleer en Rechtspraak sinds honderd jaren tot stand gekomen zal blijken dat het recht van onderzoek naar de grondwettelijkheid eener wet aan de Rechterlijke Macht werd ontzegd.

Wat zal het gevolg hiervan zijn?

Indien, nu, een rechtbank zou weigeren een wet toe te passen omdat zij ongrondwettelijk is, dan zou eerstens een zekere scherpzinnigheid noodig zijn om een tekst te ontdekken waarin men eene verkrachting der Grondwet zou kunnen vinden. En moest het Hof van Verbreking de leer van het rechterlijk onderzoek aankleven dan ziet men al dadelijk de praktische moeilijkheden die uit een dergelijk besluit zouden voortvloeien, maar veel minder duidelijk de middelen om uit dien neteligen toestand te geraken. En als waarlijk de Rechterlijke Macht het onderzoek zou opeischen, zou zij ongrondwettelijk handelen.

De Belgische Grondwet is voorzeker eene geschreven Grondwet, maar het gaat niet op te beweren dat DE GRONDWET van België geheel en gansch besloten ligt in den tekst van de Grondwet van 1831.

Er bestaat geen juridisch gebied waar het GEWOONTERECHT de geschreven wet niet komt belichten, nader verklaren, ja zelfs aanvullen.

Dit verschijnsel, reeds in het Burgerlijk recht waar te nemen, nog sterker afgeteekend in het Handelsrecht, verkrijgt een doorslaand belang in het Grondwettelijk Recht.

Gewoonterecht is voorzeker niet onveranderbaar, het is aanhoudend in evolutie en door zijne plasticiteit is het geschikt veel meer dan het geschreven recht zich aan de veranderende omstandigheden van het maatschappelijk leven aan te passen. Wat de gewoonte tot stand bracht kan zij doen vergaan. Hare kracht berust in laatste instantie op de stilzwijgende, onbetwistbare erkenning van haar bestaan door de publieke opinie of althans door al deze die zich aan die bepaalde gewoonterechtelijke bepaling interesseeren.

Welnu, de regel die aan de rechtbanken het onderzoek naar de grondwettelijkheid eener wet verbiedt, heeft zich ingelascht bij het gewoonterechtelijk deel onzer Grondwet. De rechtbanken weliswaar scheppen geen gewoonte ,maar bestatigen op gezaghebbende wijze het bestaan ervan.

II.

Reeds in 1827, schrijft Hello: « La loi, bonne ou mauvaise, est toujours la loi; elle se présente aux juges comme l'expression de la souveraineté, et ils lui doivent obéissance ». (2)

Neut schrijft in denzelfden zin: « Dès que la loi est faite elle exige une exacte et fidèle exécution; la loi est le premier bien, on ne peut s'y soustraire sous prétexte qu'elle est mauvaise, un tel principe produirait la plus étrange confusion et provoquerait bientôt la ruine de la cité. » (3)

Wanneer nu in 1847 de Rechterlijke Macht zich het eerst over het vraagstuk heeft uit te spreken zal zij de hooger aangehaalde Fransche opvatting der souvereiniteit, overnemen en eene Rechtspraak vormen die grootendeels de ideeën van de meeste juristen der 19e eeuw beïnvloedde.

Het eerste arrest dat betrekking had op het onderwerp, werd uitgesproken door het Hof van Beroep van Brussel, den 7en Juli 1847. (4)

Het dispositief dat ons hier interesseert luidt:

« attendu que ... les tribunaux ne sont autorisés, par l'art. 107 de la Constitution, qu'à ne pas appliquer les arrêts et les règlements gouvernementaux, provinciaux et locaux qui ne seraient pas conformes aux lois, mais n'ont pas reçu mission de contrôler les dispositions législatives et de les écarter pour cause d'inconstitutionnalité ».

Deze beoordeeling, met als basis de toepassing der wet die welke zij ook weze als gezaghebbende moet aanzien, en de tekstueele interpretatie van art. 107 der G.W., zal de leidende gedachte blijven in de latere Rechtspraak. Het is opvallend dat de latere arresten, het vraagstuk als opgelost beschouwen, en in een paar woorden de bestaande zienswijze bevestigen. Wanneer het Hof van Verbreking, den 23e Juli 1849, voor het eerst eene oplossing moest geven aan het vraagstuk, luidde het arrest:

« il n'appartient pas au pouvoir judiciaire de rechercher si une disposition légale est ou non en harmonie avec la Constitution ». (Pas. 1849, I, 443).

Het is na dit arrest dat de publicisten loskwamen om die leer te verdedigen of te bekampen.

De meest gezaghebbende juristen van dien tijd: Thonissen, d'Anethan, Malou, Laurent, Faider en Leclercq e.a. traden de leer van het Hof van Verbreking bij. Onder de heftigste bekampers dient Eugène Verhaegen vermeld (5).

Volgens deze laatste is het VOLK lastgever, de Constitutie mandaathouder, het is dus onmogelijk een wet te erkennen in strijd met de Grondwet; omdat, zegt hij, wanneer de mandataris lijnrecht in strijd handelt met de hem gegeven onderrichtingen en hij daden stelt die verboden zijn, zulke daden, ipso facto, als nietig moeten beschouwd. De drie Staatsmachten kunnen bogen op een volledige gelijkheid; ook de Rechterlijke Macht staat op gelijken voet met de anderen. Dit standpunt steunt hij op art. 25, 92, 93, 107 en 131 der Grondwet. Daaruit volgt, meent hij, het recht van onderzoek naar de grondwettelijkheid der wetten, door de Rechtbanken. Zijne opinie wordt gedeeld door Tielemans, Britz en Berriat-St. Prix.

Pergameni antwoordt op deze bewijsvoering van Verhaegen: dat men de respectievelijke Souvereiniteit niet mag verwarren met de gelijkheid; want uit gelijkheid zou wederzijdsch controol en nietigverklaring voortvloeien. Men moet den voorrang waarvan de Wetgevende Macht geniet niet verwarren met de absolute macht. Het blijkt per « a contrario » uit art. 78 der G. W. dat de Wetgevende Macht al die macht bezit die haar niet uitdrukkelijk wordt ontkend. Het is de « résidu de Souveraineté » die Koning Willem in het Hollandsch tijdvak voor zich wou opeischen en die door het Nationaal Congres aan het Staatshoofd werd ontnomen. (6)

Faider die per briefwisseling polemiseerde met Verhaegen heeft met de kernachtige spreuk van Destut en Tracy de scheiding der Machten bepaald: « Vouloir, exécuter, juger ».

Ook Leclercq heeft die zienswijze van de volledige gelijkheid der Machten verworpen:

« On allègue que le pouvoir judiciaire émane de la Nation, qu'il est souverain, qu'il peut en conséquence, avant de prendre pour règles de ses décisions les actes du pouvoir législatif, vérifier si ces actes ont les caractères et la force des lois, c.-à-d. vérifier s'ils ont été pris dans les conditions et sous les formes sans lesquelles ces caractères et cette force leur manquent et ne peuvent lier personne.

Mais s'il en était ainsi l'on pourrait en dire autant du pouvoir législatif et même du pouvoir exécutif à l'égard du pouvoir judiciaire. Comme celui-ci ils émanent de la nation, ils sont souverains et l'on pourrait également en conclure qu'ils ne sont pas tenus de donner suite à ses décisions, sans avoir auparavant vérifié si elles ont le caractère et la force de jugements, c.-à-d. si elles ont été prises dans les conditions et avec les formes propres à leur imprimer ces caractères et cette force... chaque pouvoir s'armant de souveraineté, se trouverait le maître d'arrêter les deux autres, ce qui conduirait directement à un véritable point d'arrêt de tout pouvoir, à l'anarchie. » (7)

Die leer van de « résidu de souveraineté » die toekomt aan de Wetgevende Macht wordt ook aanvaard door Laurent.

Laurent is, zooals u weet, een aanhanger van de klassieke school der Rechtsverklaring. Zijne opinie in de zaak die ons bezighoudt is de volgende: « De wet is de uiting der Volkssouvereiniteit, zij bindt als dusdanig de Rechtbanken zoowel als de individuen. Zij mag niet aan controol onderworpen, noch mag er nagegaan of zij in harmonie is met de principen van het recht in het algemeen. Moest de Wetgever een onrechtvaardige wet stemmen dan zou zij zonder moreele kracht zijn, maar de rechter moet haar toch toepassen, want indien hij moest weigeren dan ware de wet niet meer wat zij moet zijn: « een bindende regel voor de gansche gemeenschap »; dan bestond er geen wet meer. Welnu de Grondwet geeft den rechter het recht niet de grondwettelijkheid der wetten te onderzoeken, dat volstaat om de vraag op te lossen. Weliswaar is de wetgever door de G. W. gebonden; hij mag er geen afbreuk aan doen en theoretisch zou men mogen zeggen dat de wet die de G. W. verkracht nietig is, zooals een Koninklijk besluit dat de wet geweld aandoet. Maar de G. W. spreekt niet over deze theorie, dus ontkent zij dit recht aan den rechter.

Weliswaar heeft naar onze meening Laurent ongelijk uit het stilzwijgen der G. W. te besluiten tot het verbod van rechterlijk onderzoek.

Maar wij stellen vast dat al deze die de hoogervermelde theorien van de scheiding der Machten aankleven, en die ondanks het gebrek aan een expliciete tekst der G. W., toch talrijke artiekels verklaren met betrekking op het vraagstuk, we stellen vast dat zij allen geïnterpreteerd hebben op uitzondering van een paar publicisten, om tot het besluit te komen dat het onderzoek naar de grondwettelijkheid der wetten aan de Rechterlijke Macht moet ontnomen worden.

Het tegenovergestelde had kunnen gebeuren, zooals het ook feitelijk gebeurd is in de Vereenigde Staten, waar sinds

1803, de Rechtspraak zich in de andere richting heeft ontwikkeld, alsmede de Rechtsleer, en de wet in strijd met de Federale Grondwet als geen waarachtige wet wordt aanzien, en door de Rechtbanken niet moet toegepast worden.

Na deze in de 19e eeuw algemeen erkende theorien over de wederzijdsche bevoegdheid der Machten is het dan ook ondoelmatig dat hedendaagsche rechtsgeleerden opnieuw in 't eindelooze verklaringen gaan zoeken in grondwettelijke teksten die, naar hunne meening, hunne zienswijze zouden steunen. Gewoonterecht treedt immers niet uitsluitend aanvullend op maar ook verklarend.

Wanneer een modern rechtsgeleerde als Vermeersch, het rechterlijk onderzoek voor de Rechtbanken wil opeischen omdat het naar zijne overtuiging uit de grondwettelijke teksten spreekt, dan werpt hij de sinds 3/4 eeuws gevestigde interpretatie van de meest eminente juristen over boord. Hij erkent het overigens en zegt eenvoudig dat hij er geen rekening mede te houden heeft; maar dan ontkent hij meteen de groote kracht van de gewoonterechtelijke faktor in het Recht. (8) Vermeersch beroept zich o.a. op art. 107 en 138 der G. W. Maar in de 19e eeuw was de betwisting hieromtrent beslecht. En Thonissen heeft in zijn « Constitution Belge annotée » van 1876 de gevestigde opinie hieromtrent aldus geresumeerd: artikel 107 bevat geen woord waaruit men zou kunnen afleiden dat ongrondwettelijke wetten niet zouden worden toegepast. Dit artikel heeft enkel voor doel het gezag der wet te verstevigen door aan de Rechtbanken de macht te laten de administratieve schikkingen die er zouden mede in strijd zijn niet toe te passen. Dit artikel is onmogelijk overeen te brengen met een systeem dat juist de verzwakking van het gezag der wet als uiteindelijk resultaat zou afwerpen. Aan de magistraat die zulke taak zou op zich nemen zou men het verwijt kunnen toesturen dat d'Argentré de rechters van zijn tijd aanwreef: « Cur de lege judicas, qui sedes ut secundum leges judices? »

Ik zal nochtans niet ontkennen, ik zei het hooger reeds, dat een andere Rechtsleer en Rechtspraak zich had kunnen vormen, des te meer dat juist gelijk nu sommige juristen het rechterlijk onderzoek voorstaan met een politiek doel, om zooals Warlomont het uiteenzet in de Revue de Droit Belge van 1927 de rechten der minderheden te vrijwaren en een juridische rem te plaatsen op het soms al te voortvarend wetgevend machien; zoo ook de meeste juristen der 19e eeuw en nu nog de meerderheid der modernen zich uitgesproken hebben tegen datzelfde rechterlijk onderzoek omdat zij er den kern in zagen van desorganisatie en anarchie.

Ik kan die vrees voor die mogelijke anarchie die bestond bij Hello, Leclercq, Laurent, Giron e.a. best synthetiseeren in wat Macarel als toelichting zegde bij het arrest van het Hof van Verbreking van Frankrijk in 1831: « L'aveuglement de l'esprit de parti a pu seul amener à soutenir qu'une loi librement votée n'est pas obligatoire. On ne voit pas qu'il soit possible en droit d'avancer une hérésie plus monstrueuse, car elle ne tend à rien moins qu'à frapper au gré des passions et des intérêts toute loi qu'on soutiendrait ne pas découler directement des dispositions de la Constitution ou être en opposition avec elle et à mettre l'autorité judiciaire jusque dans ses fractions les plus éloignées au-dessus de la puissance législative.

Un maire de village, un juge de paix, un conseil de guerre, un tribunal de première Instance, toutes juridictions pourraient tenir les travaux des pouvoirs législatifs, les publications du Bulletin des lois comme non avenues et sans aucune force obligatoire pour les citoyens ».

Die meening die in de juridische wereld ingang vond, kreeg hare bevestiging in een Senaatszitting van 1872 wanneer de voorname jurist Malou verklaarde « qu'il n'appartient pas au pouvoir judiciaire de juger de la constitutionnalité des lois, qu'en dehors de cela il y a anarchie complète et désorganisation constitutionnelle ».

Die leer werd door de latere Rechtspraak bevestigd; de polimiek hieromtrend opgerezen en gesloten in 1851 zou slechts heropleven in de naoorlogsche periode in een reeks artikelen gepubliceerd door Van den Bossche (9), Soenens (10), Silvercruys (11), Hallet (12), Vermeersch (13), Leclercq (14) e. a.

De hoogere Rechtspraak bleef nochtans op het oude standpunt. Zoo oordeelde het Hof van Verbreking op 19 Juli 1921 (Pas. 1921, I, 455 en vlg.) en op 10 December 1928 (Pas. 1929, I, 36).

III.

Volledigheidshalve schijnt het mij wel belangwekkend na te gaan, welk standpunt de Wetgevende lichamen zelve tegenover het vraagstuk hebben ingenomen.

Theoretisch hebben zij er zich omzeggens niet mede bezig gehouden.

Er kan gewezen worden op een besluit van eene gemengde kommissie, bij Koninklijk besluit van 22 Januari 1853 ingesteld, om eene wet voor te bereiden op de Rechterlijke Organisatie: wanneer haar een artikel werd voorgelegd dat het grondwettelijk of ongrondwettelijk karakter eener wet aan het onderzoek der Rechtbanken op formeele wijze onttrekt, luidt dit besluit: « Het is overbodig het principe in de wet te schrijven vermits het aanvaard is door de Grondwet die de bevoegdheid van de Wetgevende macht en de andere machten heeft vastgesteld ». Een lid der kommissie deed opmerken dat de vraag zelden geopperd, altijd in dien zin werd beslecht en dat de Wetgevende macht toch de perken niet mag bepalen, daar zij door de G. W. zijn vastgesteld.

Wanneer de G. W. voor het eerst herzien werd in 1893, en een tweede maal in de naoorlogsche jaren, heeft er niemand een geschil omtrent het vraagstuk uitgelokt, hoewel de omstandigheden er gunstig voor geschikt waren.

Wij kunnen enkel vaststellen dat de Wetgevende macht blijk heeft gegeven van gezonden zin bij het behandelen van Grondwettelijke stof.

De grondwettelijke vrijheden liggen niet buiten het bereik van den Wetgever omdat zij zouden besloten zijn binnen de enge grenzen van een starre Grondwet.

Waar kan men bij de verkondiging der grondwettelijke vrijheden één tekst aanwijzen die een POSITIEF onaantastbaar recht verleent aan de burgers? De grondwettelijke bepalingen zijn uiteraard van een algemeen karakter, geven leidene en hoogere principen aan die aan de kritiek moeten ontsnappen. Zij omschrijven niet noodzakelijk de omstandigheden waarin die leidende principen hun toepassing gaan vinden, m.a.w. hun aanpassing aan de ontelbare noodwendigheden van het politiek en sociaal leven van het land.

Nochtans is zulke aanpassing noodzakelijk.

Wanneer moderne juristen het rechterlijk onderzoek opeischen mogen zij niet uit het oog verliezen dat sinds honderd jaren het recht om souverein te oordeelen in welke omstandigheden zulke aanpassing vatbaar is voor verwezenlijking uitsluitend door de Wetgevende macht is uitgeoefend zonder de minste tusschenkomst van de Rechterlijke macht.

Nemen wij als voorbeeld de wetten die de vrijheid beperken. Het moet erkend worden dat, hoe gebiedend ook, art. 7 der G. W. onmachtig is de burgers een positief recht te verleenen. Artikel zeven is enkel de uitdrukking van een natuurlijk recht; maar men kan aan dit artikel niet een verplichtende kracht hechten zooals aan een Positief recht, omdat de bepaling zelve van het woord recht er niet kan op toegepast. Positief recht bestaat niet zonder sanktie, en daarom reeds dient opgemerkt dat bij konflikt tusschen Rechterlijke Macht eenerzijds en Wetgevende en Uitvoerende Machten anderzijds, de eerste geene gewapende macht ter zijner beschikking heeft.

Dank zij het wetgevend werk echter, zijn onze grondwettelijke vrijheden positieve rechten geworden; van sanktie voorzien en beschermd door de openbare macht: al rechten die zonder dat doode letter zouden gebleven zijn. Er dient overigens opgemerkt, dat bij de meeste ontwerpen van eenig belang althans omtrent heftig betwiste punten tusschen politieke partijen, de overeenstemming met de Grondwet een der eerste voorwerpen der discussie uitmaakt.

Het kriterium van den Wetgever, bij het behandelen van grondwettelijke stof is de sociale noodwendigheid. Het is een onomstootbaar feit dat de huidige wetgeving zich aansluit bij een politieke evolutie, die van het doctrinair liberalisme afgewend, gekeerd is naar socialisatie en Staatstusschenkomst op tallooze domeinen. Ik bepleit hier het nut niet van beide systeemen of den voorkeur die aan een van beide zou moeten gegeven worden. Maar het zijn de hedendaagsche uitingen van het sociale leven die behooren tot het politiek domein; en dan stellen wij vast, dat nu zoowel als ten tijde van het streng uitgesproken liberalisme de Rechterlijke Macht tegenover het vraagstuk dat ons bezighoudt, de zelfde onthoudende stelling heeft behouden.

De achturen-arbeidswet, de huishuurwetgeving, de wet van 10 Mei 1926 op de proceduur tot onteigening, de wet van 23 Juli 1927 op den burgerlijken lijst, de wet

van 16 Juli 1926 tot gezondmaking van den finantieelen toestand van het land, e.a. allen hebben zij den blaam van ongrondwettelijkheid opgeloopen, maar eens gestemd en afgekondigd, hebben zij voor de Rechtbanken geen aanleiding gegeven tot betwisting hunner grondwettelijkheid. Tenslotte, is het niet enkel de sociale noodwendigheid die de richtsnoer is geweest van den Wetgever bij het opmaken van grondwettelijk betwistbare wetten. Ook wettig gebruik van macht kan recht scheppen.

Wanneer na 1914, de Duitsche bezetting een voltrokken feit was, vielen de Wetgevende lichamen uiteen, en toch heeft er geen juridische anarchie bestaan, omdat de beide Kamers hunne macht hadden vereenigd in het Staatshoofd. De besluitwetten van 1914, zijn onbetwistbaar niet overeen te brengen met de Grondwet van 1831. Welnu, wanneer na den oorlog eene rechtbank zulk een Besluit-wet verwierp als ongrondwettelijk, en de zaak voor het Hof van Verbreking werd gebracht, op 28 April 1925, luidde zijn arrest zonder verder kommentaar: « Il ressort de la loi du 4 août 1914 que le roi a reçu une délégation spéciale, comportant la faculté de légiférer d'une façon absolue au lieu et place du Parlement ».

Ter uitvoering van de belofte gedaan door het Ministerie van Lophem, den 23 November 1918, hebben de Kamers den 9en Mei 1919, een wet gestemd die elk burger stemgerechtigd erkent op een en twintigjarigen leeftijd. Zij is rechtstreeks in strijd met de Grondwet die in haar art. 131 de proceduur tot hare herziening voorschrijft. Die proceduur is niet onderhouden geweest. De Wetgevende macht verklaarde eenvoudig dat er onmogelijkheid bestond die proceduur na te leven, omdat er nu eenmaal « moest » afgezien worden van het meervoudig stemrecht bij de voor de deur staande verkiezingen.

In laatste instantie berustte die noodzakelijkheid van de herziening van het kiesstelsel, op het ongeduld van de voorstanders van het algemeen stemrecht. « Ex facto oritur jus ».

Een recente wet die het laatst de betwisting omtrent de bevoegdheid der Rechtbanken zich uit te spreken over de al of niet grondwettelijkheid eener wet, heeft doen oprijzen, is de wet van 16 Juli 1926 die maatregelen trof tot verbetering en gezondmaking van den finantieelen toestand van het land. Carton de Wiart noemt het: « Un projet de loi ne pouvant trouver son explication que dans des conjonctures tout à fait exceptionnelles ».

De huidige minister van landbouw, E. Van Dievoet, had in deze de verdediging van de grondwettelijkheid van het wetsontwerp op zich genomen en maakte het onderscheid tusschen « machtsopdracht » (délégation de pouvoir) en bepaalde, afgebakende vaststelling van bevoegdheid (détermination de compétence). Van machtsopdracht, zegt den Heer Van Dievoet, kan er in het ontwerp geen spraak zijn, zij ware overigens ongrondwettelijk, maar vermits wij te doen hebben met een bepaling van bevoegdheid, is het logisch, vermits het hier uitvoerende daden geldt, dat volgens artikel 107 der G. W. er rechterlijk kontrool kan op uitgeoefend worden.

Verscheiden juristen, o.a. Van den Bossche, beweren dat de « uitbreiding » van bevoegdheid niet naar den geest maar enkel naar de letter verschilt van de «wetgevende machtsopdracht », in het wetsontwerp waarvan sprake is; zij veroordeelen meteen de wet als ongrondwettelijk.

De Wetgevende Kamers stemden nochtans in met het verslag van den Heer Van Dievoet, waarin vermeld stond dat de Wetgevende Macht rechter en beoordeeler is harer bevoegdheid. Wat bewijst dat men zich in 1926 nog kan beroepen op de woorden van Raikem, lid van de Constituante van 1831: « Des trois grands pouvoirs, le pouvoir législatif est le premier ». In die wet zagen de voorstanders van het rechterlijk onderzoek een aktueel voorwerp tot het kriticeeren van de bestaande gewoonte. Den 30 Mei 1928, (15) velde de rechtbank van Bergen een vonnis waarin zij de wet van 16 Juni 1926 als ongrondwettelijk bestempelde en diensvolgens weigerde deze toe te passen. Op 7 Juli 1928 verbrak het Hof van Beroep van Brussel dit vonnis en bekrachtigde meteen de bestaande gewoonte. (16)

Ik heb mij in deze korte studie bepaald tot het gewoonterechtelijk-zuiver Belgische standpunt. De WENSCHELIJKHEID eener hervorming is er een geheel ander. Eenvoudig werd betracht te doen bestatigen dat de gewoonterechtelijke opvatting van het verbod van rechterlijk onderzoek naar de grondwettelijkheid eener wet eene werkelijke waarde daarstelt.

Indien de openbare opinie zich grondig moest wijzigen — een verschijnsel waarvan de vaststelling een bijzonder scherp doorzicht vereischt. — of indien een nieuwe richting noodzakelijk zou blijken, dan zou zich eene wijziging in de gewoonte voordoen als het ware door de kracht zelve der zaken, en de rechtbanken zouden eventueel rekening te houden hebben met een dergelijke evolutie.

Zooals ik het hooger zeide is het een ander studie na te gaan of heden een dergelijke zwenking bij ons is waar te nemen, hoewel ik meen te mogen bevestigen dat bijna gansch de openbare opinie en bijzonder diegene die gelast zijn met het beheer onzer instellingen, de gedachte zijn toegedaan niet te moeten afwijken van een bijna honderdjarige gewoonte.

Louis VERMYLEN.

(1) Van den Bossche: Le Régime Parlementaire en Belgique (B. J. 1925, p. 545 et s.)
(2) Hello: Essai sur le régime constitutionnel.
(3) Neut: Constitution belge annotée.
(4) Hof van Beroep van Brussel: 7 Juli 1847. Pas. 1847, 2, 199.
(5) E. Verhaegen: Des Lois inconstitutionnelles. (Flandre jud. 1905).
(6) Pergameni: Des Lois inconstitutionnelles: Belg. jud. 1875.
(7) Leclercq: Un chapitre de Droit Constitutionnel (Nouveaux Mémoires de l'Académie) T. 72 et 31; 1852 en 1857.
(8) Vermeersch: Le contrôle judiciaire des lois B. J. 1928, p. 321.
(9) Van den Bossche: Belg. jud. 1925, bl. 545 en volg.; Belg. jud. 1926, bl. 578 en volg.; Belg. jud. 1927, bl. 578 en volg.
(10) Soenens: Belg. jud. 1927, bl. 613.
(11) Silvercruys: Conférence donnée au jeune barreau de Bruxelles en mars 1926 en retour d'Amérique.
(12) Hallet: Belg. jud. 1928, bl. 353.
(13) Vermeersch: Belg. jud. 1928, bl. 321.
(14) Paul Leclercq: Belg. Jud. 1929, bl. 161.
(15) Burg. Rb. Bergen. 30 Mei 1928. Pas. 1928, 3, 200.
(16) Hof v. Beroep v. Brussel: 7 Juli 1928. Pas. 1928, 2, 206.

Necrologie

OVERLIJDEN VAN Mr H. DE HOON

Bij het ter pers gaan vernemen wij het overlijden van

Mr. H. DE HOON,

Voorzitter van den Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden, Eere-Eerste Advocaat generaal bij het Beroepshof te Brussel, Eere-Hoogleeraar aan de Vrije Universiteit.

Het afsterven van dezen grooten Vlaming en befaamden jurist zal in de rechterlijke wereld groote ontroering verwekken.

Het Rechtskundig Weekblad, waarvan Mr De Hoon een enthousiast medewerker was, biedt aan de beproefde familieleden zijn gevoelens van innige deelneming aan.

In ons aanstaand nummer zal er een uitgebreid artikel verschijnen gewijd aan de nagedachtenis van den betreurden overledene.

OVERLIJDEN VAN Mr ALFONS VERSTEYLEN

Op Dinsdag 24 Mei overleed te Turnhout, Mr Alfons Versteylen, oud-volksvertegenwoordiger, advocaat sedert bijna negen en veertig jaar, onder-voorzitter der Advocatengilde van Turnhout en afgevaardigde bij het Verbond der Advocaten.

Bij den aanvang der terechtzitting van 25 Mei werd eene roerende hulde gebracht aan de duurbare afgestorvene door de Heeren Van den Hove d'Ertsenryck, voorzitter in naam der Rechtbank; Caron, prokureur des Konings, in naam van het Parket en Boone L., in naam der Balie.

De voorname en krachtige figuur van Alfons Versteylen beheerschte gedurende vele jaren het politieke en sociale leven in het arrondissement Turnhout. Korten tijd na zijne inschrijving aan de balie, trad hij in de politiek en werd opvolgentlijk provinciaal raadslid en volksvertegenwoordiger, vanaf 1889 tot 1919. Hij was verslaggever van verschillende belangrijke wetten zooals de hypothecaire wet, de wet over de mijnen, de mijnwerkerspensioenen, de maatschappelijke verzekeringen, enz.

Hij was eene der eerste voorstanders van de maatschappijen van Onderlingen Bijstand voornamelijk in de Kempen. Hij beminde het volk: hij vergenoegde zich niet met de liefdadige werken aan te bevelen, hij stichtte zelf pensioenen voorzienigheidskassen, en besteedde aan hunne ontwikkeling de rijke gaven van zijn verstand en van zijn hart.

Indien hij veel goed gedaan heeft gedurende eene lange loopbaan, gesteund door een kloek gestel dat slechts wankelde in de laatste maanden van zijn bestaan, voegen wij erbij dat hij steeds handelde met eene voorbeeldige onbaatzuchtigheid, de hoogste deugd van een politieke gekozene.

De Balie van Turnhout bewaart getrouw de gedachtenis van den duurbare en sympathieke Confrater, welke de dood haar ontnomen heeft.

L. B.

Wetgeving

MINISTERIE VAN NIJVERHEID, ARBEID EN MAATSCHAPPELIIJKE VOORZORG

Samengeordende wetten betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen. — Koninklijk besluit houdende vaststelling der bijdrage tot het waarborgfonds te innen in 1932, voor 1931

ALBERT, Koning der Belgen,
Aan allen, tegenwoordigen en toekomenden, Heil,

Gelet op de artikels 9 en 18 van de wet betreffende de vergoeding der schade voortspruitende uit de arbeidsongevallen;

Herzien het koninklijk besluit van 22 December 1904 (gewijzigd bij de koninklijke besluiten van 30 December 1908, 10 Juni 1921 en 25 April 1927) houdende organieke verordening op de inrichting van het bij bedoelde wet tot stand gebracht waarborgfonds;

Gelet op het eensluidend advies der Commissie voor arbeidsongevallen;

Op de voordracht van Onzen Minister van Nijverheid, Arbeid en Maatschappelijke Voorzorg en van Onzen Eersten Minister, Minister van Financiën,

Wij hebben besloten en Wij besluiten:

Artikel 1. — De bijdrage in 1932 te innen ten laste van de ondernemers, die op 31 December 1931 niet wettig ervan werden vrijgesteld tot het waarborgfonds bij te dragen, omvat een vasten aanslag van 15 frank per onderneming waarop de wet toepasselijk is en, bovendien, een evenredigen aanslag van 12 frank per werkman.

Art. 2. — Onze Minister van Nijverheid, Arbeid en Maatschappelijke Voorzorg en Onze Eerste Minister, Minister van Financiën, zijn, elk wat hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, den 17" Mei 1932.

Bibliographie

Henri Heyman, Quelques Aspects de l'Evolution Industrielle de notre temps. — Concentration et Rationalisation. — Uitgever: Larcier. Brussel. — 25 fr.

De Heer Henri Heyman, die nu sinds ettelijke jaren het ambt van Minister van Nijverheid, Arbeid en Sociale Voorzorg bekleedt, is beter dan wie ook geplaatst om over de omvorming der hedendaagsche Industrie te spreken.

In een zeer aangenaam voorgesteld boekje, van circa 200 blz. ontleedt de schrijver de centralisatie-strekking in de nijverheid en de rationaliseering der uitbating.

De centraliseering is door allerlei omstandigheden in de hand gewerkt: oorlogs-moeilijkheden, kontrole door krediet organismen, enz. De verst gedreven centralisatie zien wij in de V. S. van Amerika en in Duitschland, en de schrijver wijdt hieraan dan ook een belangrijk hoofdstuk. ook nog de internationale overeenkomsten tot verdeeling en beperking der industrie. Bij het onderzoek der sociale en zedelijke gevolgen der centralisatie-strekking, komt de schrijver tot het besluit dat deze in zekere mate noodzakelijk is, maar een gevaar wordt wanneer zij uitloopt op wettelijke of feitelijke monopolies. Ten titel van voorbeeld toont hij hoe de samenstelling van alle banken een gevaar kan worden, en hoe de syndikaten hier een voorlichtenden rol kunnen in spelen.

In het tweede deel geeft de schrijver een overzicht van de rationalisatie-pogingen. Het ontstaan van de machine is op zich zelf reeds rationalisatie. Het Taylorisme, de technische bedrijfsleiding en tal van andere stelsels, zijn allen rationalisatie. Rationalisatie is stellig een noodzakelijk iets: de slechte uitbating eener nijverheid heeft tot gevolg een groot verlies aan arbeidskrachten en aan grondstoffen. Wel is waar wordt tegen het rationalisatie-stelsel aangevoerd dat het van den werkman eene machine maakt; maar de schrijver bewijst dat dit slechts waar is voor verkeerde rationalisatie-stelsels. Het eenige gegronde bezwaar tegen de doorgevoerde rationalisatie is wel dat er een groot aantal werklieden en bedienden hierdoor zonder werk kunnen vallen.

Het werkje sluit met de opgave der bibliographie over het behandelde onderwerp en met beslissingen getroffen door het internationaal arbeidsbureau van Geneve.

Wij vinden het spijtig dat Minister Heyman, vertegenwoordiger van een Vlaamsch Arrondissement, zijn werkje niet in onze taal heeft uitgegeven, en alzoo tekort komt aan zijne verplichtingen tegenover zijn volk. Ook voor wat de bibliographie betreft, en de in de tekst aangehaalde werken, konden wij er geen enkel in het Nederlandsch gesteld ontwaren, alhoewel er eene zeer rijke keuze van Nederlandsche werken bestaat.

Voor het overige is het een zeer degelijk vulgarisatiewerk, dat, zooals de schrijver het in de inleiding zelf zegt, het gevolg is van de lessen die hij sinds 1928 op de sociale werken te Leuven gaf; hij geeft dan ook talrijke doch goedgekozen uitstreksels van zeer bevoegde schrijvers. Het verdient alle aanbeveling.

I. V. d. B.

Balieleven

Vlaamsche Conferentie der Balie van Antwerpen

Eenmaking der uren van de terechtzittingen

De Vlaamsche Conferentie had op Vrijdag, 27 Mei j.l., eene plechtige vergadering belegd op het Gerechtshof, ten einde de hoogstbelangrijke kwestie van de eenmaking der uren van de terechtzittingen te bespreken.

Rond 8.30 uur komen de Confraters zeer talrijk

toegestroomd, en om 9 uur is de zaal der eerste kamer zoo goed als volzet door meer dan 50 leden der Conferentie.

De zetels der Rechtbank zijn ingenomen door het Bestuur, terwijl den Heer Stafhouder Temmerman en Oud-Voorzitter Le Bon, als eerste bijzitters aan de Bestuurstafel medezetelen.

De Voorzitter, Mr. J. Franck, opent de vergadering, met eene aanhaling uit de joodsche geschiedenis: — de joden zegt hij, zwierven 40 jaren door de woestijn, vooraleer zij het beloofde land bereikten. Wij, advokaten, gaat hij verder, strijden sinds 25 jaren om de unificatie der lokalen van de verspreide Rechtbanken te bekomen en, zullen eindelijk in September het Beloofde Land bereiken, vermits van dan af alle Rechtbanken in het vergrootte Gerechtshof zullen zetelen.

Deze overwinning en deze uitslag zouden onvolledig zijn wanneer de zittingsuren der Rechtbanken verdeeld blijven zooals thans, en de heerschende toestanden zullen voortbestaan zoo bij de heropening van het rechterlijk jaar in September a.s. de eenmaking der zittingsuren niet beslist is.

Hij onderzoekt verder wat de Balie in deze zaak kan doen en geeft kennis der wet van 22 Juli 1927, die voorziet dat de zittingsuren worden vastgesteld bij Koninklijk Besluit op advies van den Voorzitter der Rechtbank, van den Eersten Voorzitter van het Hof van Beroep, en van den Prokureur Generaal.

Rechtstreeks heeft de Balie dus geen advies uit te brengen, en toch zal het van belang zijn onze meening te laten kennen aan diegenen die hierover zullen te beslissen hebben.

Dit, hoeft gedaan, vóór het te laat is, en daarom belegde de Vlaamsche Conferentie deze plechtige vergadering.

Spreker geeft kennis van de reeks verontschuldigingen die schriftelijk en telefonisch zijn ingekomen, van confraters: Michielsen, Oud-Voorzitter; Hebbelynck, oud-ondervoorzitter; Roelens, oud-sekretaris; Clerckx, oud-sekretaris; Maeterlinck, oud-stafhouder; J. De Clerck, senator; Marck, volksvertegenwoordiger; W. Koelman, volksvertegenwoordiger; Timmermans, provincieraadslid, e.a. De politiekers lieten tevens weten dat voor wat hun aanging zij den voormiddag verkozen, doch allen berichten dat zij op voorhand gewonnen waren voor de gelijktijdigheid der zittingsuren en dit volgens beslissing te nemen door de vergadering.

Alvorens nu tot de besprekingen van dit onderwerp over te gaan, neemt de Voorzitter de gelegenheid te baat om te voorzien in eene vacature, die nu sinds verscheidene jaren in de Vlaamsche Confertie bestaat, te weten deze van Eere-Voorzitter. Het is de traditie in de Vlaamsche Conferentie, steeds een oud-voorzitter als Eere-Voorzitter te hebben, en na het overlijden van wijlen Confrater Emiel Schiltz, werd hieraan afbreuk gedaan.

Als Eere-Voorzitter wordt voorgesteld, Mr. Hector Le Bon, een der medestichters der Vlaamsche Confertie, en tevens de oudste Oud-Voorzitter.

Het voorstel wordt met een donderend applaus goedgekeurd en de nieuw gekozen Eere-Voorzitter, Mr. H. Le Bon, komt onmiddellijk aan het woord. Hij bedankt voor zijne benoeming die hij met vreugde aanvaardt. Na zijne voorgangers, Coremans, Van Ryswyck, Flor. Heuvelmans, Ed. Janssens en M. Schiltz, zal hij trachten zijn eereambt op waardige wijze waar te nemen.

Hij heeft nu kennis genomen van de alomvattende werkzaamheden der Vlaamsche Conferentie, die buiten het luimige en vermakelijke programma, ook ernst en diepe studie bevatten, en die zich dit jaar aktief bezig hield met de vervlaamsching van het gerecht, en nu van avond de zoo belangrijke kwestie der eenmaking der zittingsuren zal behandelen.

Hij sluit met een bijzonder woord van hulde aan den Voorzitter, Mr. J. Franck.

Mr. Herman De Jongh, oud-voorzitter der Vlaamsche Conferentie en lid van den tuchtraad, komt vervolgens aan het woord, om het standpunt van den Tuchtraad in zake eenmaking der zittingsuren uiteen te zetten.

Over de unificatie in zichzelve, zegt hij, is eenieder akkoord — de kwestie is te weten of die unificatie voor den voormiddag of voor den namiddag moet gebeuren, — en na onderzoek der voor- en nadeelen, komt spreker tot de overtuiging dat den namiddag moet verkozen worden.

Dit zegt hij, is tevens de eenparige beslissing geweest van den Tuchtraad, en hij denkt ook wel dat de vergadering hiermede akkoord zal gaan.

Na hem komen aan de spreekbeurt: Mrs. van den Brande, sekretaris; Bauss, oud-stafhouder; Delwaide, Ferd. Van de Vorst, Grijspeerdt, oud-ondervoorzitter; René Victor, oud-ondervoorzitter; Noppe, De Weerdt J., Van Oekel, lid van den Tuchtraad, en A. Van Rompaey, die het allen eens zijn de unificatie te vragen en behoudens enkele bezwaren van ondergeschikt belang, zich akkoord verklaren met de beslissing van den Tuchtraad.

Het woord wordt nog verleend aan Mr. Temmerman, stafhouder.

— De Tuchtraad, zegt de geachte spreker, heeft zich met deze aangelegenheid reeds bezig gehouden, want de eenmaking der zittingsuren is van levensbelang voor de Antwerpsche Balie.

Hij meent ook dat de bezwaren die aangevoerd worden door sommige magistraten, alsook die enkele die hier werden voorgebracht, gemakkelijk zullen weggeruimd worden.

Ook is hij de meening toegedaan dat er in dat geval 's Zaterdags namiddags geene zittingen zouden gehouden worden. Hij denkt tevens dat er eene gunstige oplossing in het verschiet is.

De Voorzitter sluit hierop het debat, en stelt eene dagorde ter stemming voor, die op verzoek van confrater Van de Vorst aangevuld wordt en daarna met algemeene stemmen aangenomen; te weten:

« De Vlaamsche Conferentie der Balie van » Antwerpen, vergaderd in hare plechtige alge- » meene vergadering van 27 Mei 1932;

» Na kennis te hebben genomen der wenschen » uitgedrukt door den Tuchtraad der Balie, sluit » zich daarbij aan, zegt dat de eenmaking der » zittingsuren een noodzakelijk professionneel » belang is, wenscht dat deze 's namiddags zal » geschieden en vanaf 15 September a.s. in voege » zal worden gebracht. »

Na deze stemming werd deze welgelukte vergadering gesloten.

Mededeelingen

IN DE RECHTBANK VAN TURNHOUT

Hooger in ons blad zullen onze lezers het artikel vinden gewijd aan de nagedachtenis van wijlen Mr Alfons Versteylen der Balie van Turnhout.

Volgens men ons mededeelt zijn al de redevoeringen die uitgesproken werden op de plechtige zitting waarop hulde gebracht werd aan de nagedachtenis van den overledene, gehouden in de Fransche taal.

Men vraagt zich af waarom zulks geschiedt in het dóór-Vlaamsche Turnhout, gelegen in het hartje onzer Kempen?

Wanneer komt ook daar de tijd dat de leden van de rechterlijke familie zullen beseffen dat het verkeerd is zich af te zonderen van het volk en zich van de massa te willen onderscheiden door het spreken eener andere taal?

DE VOLMACHTEN VOOR DE POLTIERECHTBANK

Over het algemeen werd er in de laatste jaren aangenomen dat een advocaat den betichte die voor de Politierechtbank verscheen mocht vertegenwoordigen, bij middel van eene eenvoudige procuratie meestal gegeven op de achterzijde der dagvaarding.

Dit systeem ging uitstekend, was eenvoudig en niemand bekloeg er zich over. Waarschijnlijk juist om deze reden wordt hierin thans verandering gebracht.

In het vervolg zal elke volmacht voor de Politierechtbank dienen geregistreerd te worden. Zoo luiden de nieuwe onderrichtingen van hoogerhand.

Ieder advocaat zal dus met deze nieuwe methode dienen rekening te houden en wij hielden eraan onze lezers hiervan onmiddellijk op de hoogte te stellen.

Uit de Pers

Het Gevaar van Militaire Sancties

Het vraagstuk van militaire sancties toe te passen door den Volkenbond wordt thans, nu de ontwapeningsconferentie vergadert, meer dan ooit druk besproken. Men kent het Fransche voorstel dat er toe strekt een internationale legermacht in het leven te roepen ten einde de overtredingen van afzonderlijke staten tegenover de beginselen, die vastliggen in het Handvest van den Volkenbond, te beteugelen.

De Nederlandsche « Rotterdamsche Courant » van Woensdag 11 Mei (Avondblad) publiceert een zeer interessant schrijven van Prof. Dr. C. G. VAN RIEL, waarmede deze stand neemt tegen het beginsel der militaire sancties. Wij laten hierna zijn belangwekkend artikel volgen:

* * *

Evenals in het oorspronkelijke Fransche voorstel blijft ook in het compromis-voorstel der « kwalitatieve ontwapening » het beginsel der militaire sancties gehandhaafd. Volgens dit laatste voorstel toch zal bij elke afzonderlijke soort van wapenen, die bijzonder offensief of effectief zijn tegenover nationale verdedigingsmiddelen of bijzonder gevaarlijk voor de burgerbevolking, overwogen worden of die wapenen afgeschaft dan wel geïnternationaliseerd zullen worden.

Men blijft hier dus vasthouden aan het beginsel, dat de Volkenbond als rechtsinstituut ook over een machtsinstrument moet beschikken, dat zijn beslissingen tegenover een opstandig bondslid desnoods met wapengeweld kan doorzetten. Ofschoon in theorie volkomen juist, zal in de praktijk dit beginsel groote gevaren met zich brengen.

Militaire sancties kunnen den ondergang van den Volkenbond beteekenen.

Van het principe der militaire sancties kan Frankrijk de geestelijke vader worden genoemd. Het vormde den hoeksteen van Frankrijk's politiek bij de vredesonderhandelingen te Versailles en mede onder den druk van Frankrijk werd dit beginsel opgenomen in het pact van den Volkenbond. In art. 16 wordt gezegd: « Indien een lid van den Bond overgaat tot den oorlog, in strijd met de bij de artikelen 12, 13 of 15 aangegane verplichtingen, zal hij ipso facto beschouwd worden een oorlogsdaad tegenover alle andere leden van den Bond te hebben begaan... In dat geval zal het de plicht zijn van den Raad de verschillende betrokken regeeringen van advies te dienen nopens de getalsterkte van de strijdmacht, te land, ter zee of in de lucht, waarmede de leden van den Bond ieder voor zich zullen bijdragen tot de strijdkrachten, bestemd om de bondsplichten te doen eerbiedigen. »

Wij kunnen ons hier twee mogelijkheden denken. Vooreerst die van een politieleger of Volkenbondspolitie bij internationale ontwapening; en ten tweede die van een Volkenbondsleger bij beperking of geringe vermindering der tegenwoordige bewapening. Daar wij aan het eerste nog lang niet toe zijn, zullen wij met het tweede rekening moeten houden. En in dat geval zal het militaire machtsinstrument van den Volkenbond uit een volledig uitgerust leger moeten bestaan, voorzien van de meest agressieve wapenen en zal zijn optreden een formeelen oorlog beteekenen met alle vreeselijke gevolgen der moderne techniek.

Reeds Charles Evans Hughes heeft vroeger aangetoond, dat zoo een Volkenbondsleger alleen gebruikt kan worden in gevallen, waarin het niet behoeft gebruikt te worden, en dat, in gevallen waarin het wel moet worden gebezigd, het in werkelijkheid niet gebruikt kan worden. Daarmede wilde hij zeggen, dat wanneer het gaat om een onwilligen, kleinen staat, de Volkenbond andere sancties te zijner beschikking heeft, terwijl in geval het een sterke natie betreft, het gebruik van het Volkenbondsleger een oorlog zou ontketenen met al zijn verschikkelijke gevolgen.

« Men ontveinze zich toch niet, » zoo schreef de r.-k. prof. Veraart, « dat zulk een strijd... in wezen even verschikkelijk zal zijn als de nationale oorlogen. » 1) En professor Van Vollenhoven, de onvermoeide strijder voor den rechtsvrede,

schrijft in « De Volkenbond » Aug. Sept. 1928: « Indien afweer door rechtschapen mogendheden van een oorlogsmisdaad... het karakter blijft dragen van den oorlog, dien wij kennen, dan verandert de wereld niet... Of men aan dien tegenweer dan in plaats van den naam « oorlog » edeler namen geeft — «rechtsexecutie», «wapendwang», « militaire sancties » — verandert aan de zaak geen zier. »

Bovendien is het gevaar geenszins denkbeeldig, dat het Volkenbondsleger verslagen wordt. Immers wanneer het moet optreden, zal het zijn tegen een sterke natie, die den strijd tegen het machtsinstrument van den Volkenbond niet zal opnemen, indien zij geen kans van slagen ziet. Reeds het enthousiasme zal aan beide kanten niet even groot zijn. Want « van het oogenblik af, dat de oorlog zich losmaakt van de betoovering en stuwkracht van het patriotisme, wordt hij mat, glans- en krachteloos. » 2) Geheel anders echter zal het zijn bij de natie, die het tegen den Volkenbond opneemt. Zij vecht voor haar leven; daar vechten de burgers voor hun land. De mogelijkheid nu bestaat, dat het Volkenbondsleger in den strijde tegen deze actie de nederlaag lijdt. En dan is de ellende niet te overzien. Wat in jarenlangen arbeid is opgebouwd, ligt dan in puin. Zoowel het geheele huis van den Volkenbond alsook dat van het internationale recht is ineengestort. Dat zou het einde van alle orde en recht beteekenen. Daarom had prof. mr. Verzijl, hoogleeraar in het volkenrecht te Utrecht, volkomen gelijk, toen hij na de publicatie van het Protocol te Genève schreef, dat het voor hem de vraag is of, indien « het zoo vaak geïdealiseerde instituut van een internationale politie » eenmaal in actie werd gebracht, « het middel niet erger zou blijken dan de kwaal. » 3)

Bovendien zullen in werkelijkheid militaire sancties geheel onnoodig zijn. Georganiseerde gemeenschappen zooals steden en staten kunnen gedwongen worden zonder geweld. Een regeering behoeft toch een gemeente niet met gewapend geweld te dwingen om de wetten des lands na te leven? En het Federale Bestuur of het Hooge Hof der Vereenigde Staten behoeft toch niet zijn toevlucht te nemen tot wapengeweld opdat de verschillende staten de nationale wetten zullen in acht nemen?

Ook voor den Volkenbond zijn er nog wel andere middelen dan militaire sancties om een onwillig lid tot gehoorzaamheid te brengen.

Reeds in art. 16 van het Verdrag is hierin voorzien: « De leden van den Bond verbinden zich, terstond alle handels- en financieele betrekkingen met dat (ongehoorzame) lid te verbreken, alle betrekkingen tusschen hun onderdanen en die van den staat, die het verdrag schendt, te verbieden en een einde te maken aan alle financieel-, handels- en persoonlijk verkeer tusschen de onderdanen van dien staat en van elken anderen staat, onverschillig of hij lid is van den Bond. »

Moreele, politieke en economische pressie zal niet slechts minder gevaarlijk zijn voor den Bond zelf, maar ook meer effect uitwerken dan alle bedreiging met militaire sancties. Wij concludeeren: militaire sancties door een machtsinstrument van den Volkenbond bij gehandhaafde, niet-tot-politiemacht-gereduceerde nationale bewapeningen zijn, hoewel in theorie te rechtvaardigen, in de praktijk niet te aanvaarden. In de praktijk zullen zij ethisch ongeoorloofd blijken, een gevaar vormen voor den Volkenbond en voor het internationale recht en, last not least, niet noodzakelijk blijken te wezen.

Daarom zal het plan-Tardieu, de « kwalitatieve ontwapening » naar Fransche opvatting en elk ander voorstel, dat aanstuurt op internationaliseering van bepaalde wapensoorten tot een z.g. Volkenbondsleger afgewezen moeten worden.

1) Het vraagstuk van nation. ontwapening. Rapport der gemengde commissie (uit 't Genootschap v. Zed. Volkspol. en de Vereen. v. Volkenb. en Vrede), blz. 35.

2) Clayton Murrison in The Christian Century 23 Febr. '28.

3) Het Protocol van Genève, Vragen des Tijds Nov. '24.

KANTTEEKENINGEN OP DE UNIFICATIE DER ZITTINGSUREN TE ANTWERPEN DOOR EEN SCEPTISCH OBSERVATOR

De lokalen worden geunifieerd; daarom zetelde de Vlaamsche Conferentie in het lokaal der eerste Kamer van het Justiciepaleis.

De bespreking liep vlug van stapel, en werd geen enkel maal onderbroken. Hoe kon dit anders? We konden ditmaal de glazen niet doen vullen.

Een Hitleriaansche stemming ontstond na de gloedvolle motie voorgesteld door confrater Ferd. V. d. V. Binnenkort is het kiezing. Wordt hij onze voorman?

« Zeer juist ». Zoo keurde Delw... een opmerking van een spreker goed. Zoo bewees hij ook dat hij reeds de manier kent om in het Parlement zijn goedkeuring uit te drukken. Ons betrouwen in hem groeit aan van dag tot dag.

Er was geen enkele vrouwelijke confrater aanwezig. Zij zijn tegen de éénmaking.

Confrater Herman D. J. vraagt een kindermeid; hij vindt geen tijd om van de huishoudelijke plezieren te genieten. Eens de unificatie daar, wordt die meid opgezegd. Dan zal Herman zelf dit werk doen.

Met Louis Noppe
was d'Unificatie bijna naar de knoppen;
een geluk dat men hem bijtijds kon stoppen;
zooniet konden w'allemaal gaan doppen.

Hector Le Bon werd aangesteld tot Eere-Voorzitter onzer Conferentie; die functie is niet aan herkiezing onderworpen.

Haalt stafhouder Temmerman zijn slag thuis, dan is hij voor de Balie de ware Emmanuel.

Uitgever: Drukk. « Mercurius »
Best.: R. Van Cauteren
Korte Ridderstraat, 22, Antwerpen. — Tel.: 200.95